

Eliezer ben Joel, 114-116, of Bonn, 12th/13th cent.

R. Simon

①

ספר ראבי"ה

הוא

אבי העזרי

לרבינו אליעזר ברבינו יואל הלוי ז"ל

כרך ראשון

ברכות נדה שבת עירובין

א - תי"א

יו"ל בהגהה מחודשת מתוך כת"י

עם הגהות והערות

על ידי

דוד בהגאון ר' שריה שליט"א דבליצקי

בני-ברק תשס"ה

זמני ה"ל בקום וזונג שג"ה
(זונג בזמני א"ת מקדשין מ"ו י"ו יג"ה)

2

מו' המינים בתחלה בורא פרי העץ ולבסוף בורא נפשות רבות וחסרו' על כל מה שברא בא"י אל חי העולמים.

והיכא דאכל מיני מזונות דהיינו כגון מין דגן מבושל [ושתה יין] ופרי העץ משבעת המינים בתחלה מברך על זה בפני עצמו וע"ז בפני עצמו ולבסוף כולל ברכתו ומברך בא"י אמ"ה על המחיה ועל [הכלכלה ועל] הגפן ועל פרי הגפן ועל העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה וכו' וחותם ברוך אתה ה' על הארץ ועל המחיה ועל הגפן ועל פרי (הגפן) [העץ] ושפיר דמי. ולא הויא כי האי גוונא חתימה בשתים, דאמרינן אין חותמין בשתים, ומאי טעמא חותמין הכי דהארץ המוציאה המחיה היא המוציאה הגפן ופרי העץ. וכן פרי"ח ובהלכות גדולות.

ובירושלמי (ה"א מ ע"ב) גבי כוסס את האורז משמע שאם אפאן ובשלן והוסיף לתקנן דרך מעדנים וכו' עד בסוף מאי מברך ר' יונתן אמר אשר ברא מעדנים לעדן בהם נפש כל חי בא"י על הארץ ועל מעדניה.

[מד ע"ב] וירקי ומיא נמי טעונים ברכה גם לאחריהן, לבר מריחני שאינן טעונין ברכה לאחריהן.

ורגיל היה אבי מורי לברך על כל המצות לאחריהן ולהזכיר לשמור מצות פלוני"ח, כי

חוקה לא נאמרה אלא בתפילין, כדמפרש בירושלמי, מדלא משכח למעוטי אלא ריחני"י. ונחלקו עליו ואמרו מדקאמר לבני מערבא דמברכי כו' מכלל דבבבל לא נהוג אפילו אתפילין לברך, ואנן בתר בני בבל גרירינן. ורובא דאינשי לא נהוג לברך לאחריה אלא אתפילין, ובמאי דנהוג נהוג. וכן נראה בעיני.

קכג

[מד ע"ב מה ע"א] השותה מים לצמאו אומר שהכל נהיה בדברו, לאפוקי דחנקתיה אומצא דהוה כשותה לרפואה שאינו מברך כלום, וממיא לא מתהני"י. ר' טרפון אומר בורא נפשות רבות וחסרונן, א"ל רבא בר רב חנין לאביי הלכתא מאי אמר ליה פוק חזי מאי עמא דבר. יש מפרשים דר' טרפון פליג ובלפניו מיירי וי"מ דלאחריו קאי ולא פליג, ושואל"י הלכתא מאי, כלומר נהגו כר' טרפון או לא. ובירושלמי דפיאה"י גרסינן אם ראית הלכה רופפת ראה האיך הצבור נוהג.

ירושלמי"י יין מבושל מברך עליו שהכל נהיה בדברו, ובתשובות (סי' חכג) פרשתי הדבר הזה. ירושלמי בסוף פרקין השותה מי דקרים אומר ברוך שברא מי רפואות. וצריך לומר שגם נהנה מהם.

יג. על נוסח הברכה ע"ל סי' צח ד"ה ולפי. יד. כצ"ל וכו"ה באר"י. מז. כצ"ל וכנ"ל. מז. כצ"ל וכפי שהוא בלשון ר"ח שבאר"י ובשבה"ל (ושם בשבה"ל ט"ס אחרת). וכן מוכח מסוף הדברים 'היא המוציאה הגפן ופרי העץ. והנוסח 'ועל פרי העץ' כחתימה על פירות מובא גם בפירוש ר"ה ירושלם תש"ן עמ' כג. [במהדור"ק 'ועל פרי הגפן ועל הפירות' ואין לו שום יסוד בכתה"ן]. ועי' שבה"ל שתמה שהרי ר"ח פסק בחתימת יין ופירות על הארץ ועל הפירות [לדעתיה דשבה"ל, עי' לעיל בהע' המתחלת וכתב] עי"ש שפקפק בנוסח זה דשמא שיבוש סופרים הוא. ומשמע דביין גרידא התחימה ועל הגפן. ואילו לקמן סי' קנא אות כה כתב רבינו 'ועל פרי הגפן'. יז. הביאן הטור בסי' רח [ושם הנוסח 'ועל הגפן ועל הפירות. עיין הערה דלעיל]. יח. 'לשמור מצות ציצית לשמור מצות סוכה ולולב, ומזכיר שם המצוה. אבל לשמור חוקו אינו מברך עליהם אלא אתפילין דוקא דכתיב (שמות יג י) ושמרת את החוקה'. לקמן סי' תרצג. יש. עי' תשובת רבינו

יואל לקמן סי' תרצג. ועי"ש בהערה שיטת שא"ר. ועוד כתב בזה רבינו לקמן סי' קנא וסי"י קסח והזכיר ד"ז גם בססי"י קמו. ומכאן במרדכי סוף פרקין. ג. וכן כתב הרוקח בסי' שסו: ואין מנהג לברך אלא על תפילין. [הנוסח שבספרנו א"א אתפילין הוא עפ"י כחה"י וכן מוכיח המשך הלשון 'במאי דנהוג נהוג', שעל מה שלא בירכו ל"ש למימר במאי דנהוג. בכת"י מונטי' נראה ש'תוקן' לא"י אתפילין וכן נדפס במהדורות הקודמות]. כא. כתוס' ושאר דדוקא מים. כב. כ"פ רוב ראשונים (עי' רש"י עירובין יד סע"ב ותוס' ותוס' ר"י שירליאון וגנוי ראשונים). והפירוש השני במאירי בשם י"מ. ופירוש אחר ברשב"א וברשב"ץ. כג. ר"ל דללישנא דלא פליג מה הלשון אומרת הלכתא מאי. לכן מפרש כלומר איך נהגו. כד. פ"ז סה"ה והובא הרבה בספרנו ע"ל סי' קיד וש"נ בהערה. כה. לפנינו ליתא. ועי' לקמן סי' חכג שהביא רבינו הלכה זו בשם רשב"ח ולא הזכיר ירושלמי. כז. הובא לקמן סי' קנא אות כז. כז. עי' שעה"צ

יר
לאכו
מתאי
יר
דבעי
צריך
שכל
ושוב
גרסי
והוא
תניין

[מד]
ושני
יחזי
משב
פירו
בפני
א
וכו'
אכל

סי' ר
לקמן
הוספ
כבבל
שאי
גבי ו
ועיין
בימי
לקמן
תתקי
ר"פ
לתוג
הבין
על ז
בסי'
מפר
ג.
והא
כג'
וכ"ד

3

Eliezer ben Joel, hg-LVI, of Bonn, 12th/13th cent.

ספר ראבי"ה

הוא

אבי העזרי

לרבינו אליעזר ברבינו יואל הלוי ז"ל

כרך שני

פסחים יומא ר"ה מגילה סוכה ביצה

חגיגה מו"ק תענית

תי"ב - תתצ"א

יו"ל בהגהה מחודשת מתוך כת"י

עם הגהות והערות

על ידי

דוד בהגאון ר' שריה שליט"א דבליצקי

בני-ברק תשס"ה

היא. והכי פירושא¹⁰, התם כדקתני טעמא, כלומר התם בענין חלה לא תיקשי לך, דחילוק יש בענין חלה, כדקתני ומפליג רבי יהודה בין כעבין ללימודין בעיסת כלבים, הכי נמי איכא לפלוגי בין כותח לכותח.
ומיהו מצאתי שפירש גאון עשאה בעבין, גריסות גדולות כל אחת עשויה כמין כיפה ועדיין הערביים קורין אותן כעך¹¹. ופירוש אחר¹² עשאן כעבין שנושכות זו את¹³ זו. ויש מפרשים כמין חלות. וכל אלו הפירושים אינן מפרשים שמייבשין אותן בחמה. אבי מורי.

תבג

76

ועל¹⁴ היין המבושל ששאלת מהו לקדש עליו. נראה לי דיכול לקדש עליו, דנהי דאינו יפה כבראשונה מכל מקום טעם יין יש בו. ואינו כיון שהקריש¹⁵ וכיון שהחמיץ¹⁶ שהבאת לדמותו לו. ועוד מדאמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב בפרק המוכר פירות (צז ע"א) אין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח, ומקשי למעוטי מאי, ולא אשכחן דמצי למעט אלא של ריה רע, מכלל דמבושל כשר לקדש עליו.
ומה שהביא מפ"ב דתרומות (מ"ו) דתורמין מן היפה על הרעה ולא מן הרעה על היפה, ומפרש ואזיל מין שאינו מבושל [על המבושל ולא מן המבושל על שאינו

מבושל]¹⁷ אלמא אישתני לגריעותא, מיהו ליכא ראייה, דנהי דרע הוא אפילו הכי מצי לקדושי עליה.
→ וגרסינן בירושלמי פ"ג (דשקלים ה"א וש"ג) מהו לצאת בפסח ביין מבושל אמר רבי יונה יוצאין ביין המבושל רבי יונה כדעתיה דרבי יונה כד הוה שתי ארבע כסי דפיסחא הוה מחזיק רישא מדיבחה עד עצרתא¹⁸.
→ ובשערי ר' שמואל בר חפני הכהן מצאתי ועל היין המבושל ועל אנומילין מברכין שהכל נהיה בדברו¹⁹.
→ הא קשיא לי דהכא²⁰ משמע דיון מבושל הוא רע, ובפרק בתרא דתרומה (מ"א) תנן אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעיטו ורבי יהודה מתיר מפני שהוא משיחו, אלמא שמשבית. ומפרש בירושלמי (פ"ב ה"ה) דבפרק שיני (מ"ד) פליגי היכא שאין כהן וקאמר תנא קמא תורם מן המתקיים אף על פי שאינו יפה, שאם יתרום מן היפה יפסיד דמסרתו קודם שיבא ליד כהן, ורבי יהודה אומר מן היפה ולא מן המתקיים. והיינו דקתני (שם מ"ה) תורמין בצל קטן שלם, שהוא מתקיים, ולא חצי בצל גדול, שיפה אבל אינו מתקיים, ופליגי²¹ ואמר תורמין מחצי בצל, דרבי יהודה לטעמיה. וכולהו ההיא מתניתין²² רבי יהודה, והיינו דקאמר משאינו מבושל וכו'. ומקשי בירושלמי דמתניתין רבי יהודה, ושאינו²³

אם נגרוס הקריש הכונה להקרים דברכות וב"ב שם. פ.ב. דאמרין בברכות שם וב"ב שם שמברכין עליו שהכל. פ.ג. הגהת רא"א. פ.ד. ומוכח שמבושל כשר לקדוש שהרי אחד מד"כ כוס של קדוש הוא. ריטב"א ב"ב שם. והראיה גם בתוס' שם. [לפנינו בירי: "רישיה עד תגא" או "עד עצרתא"]. פ.ה. וכן מצינו בדברי שאר גאונים: באר"ז ח"א ס"י קסג בשם רה"ג ושאר גאונים וברא"ש ב"ב שם בשם ר"צ גאון. ועי' טוב"י ס"י ערב ס"ח. ומכאן הובא בהגמ"י פ"ח דברכות הג' ד. ועיל ס"י קסג שהביא רבינו ד"ז בשם ירושלמי. פ.י. במשנה תרומות פ"ב מ"ו שנוכרה לעיל: ויין שאינו מבושל על המבושל ולא מן המבושל על שאינו מבושל. [והלשון קשה, שהרי מה שמקשה היא היא קושיית הירושלמי שמביאה להלן, אלא שבירושלמי נוסף שהקריש מר"י אר"י, והו"ל למימר בפשיטות בירושלמי הקשה]. פ.ז. רבי יהודה. פ.ח. משנה ו' ויין שאינו מבושל על המבושל וכו'. פ.ט. צ"ל ושאינו מבושל יפה אע"פ שאינו מתקיים

יהודה. ע"ז. במס' ברכות שם. ע"ז. כן פירש בערוך ע' טרתא. (רא"א). ע"ח. כ"ה בפר"ח ברכות לו ע"ב. וגם היש מפרשים מלשון ר"ח הוא. ע"ג. כן בכי"ל וכי"א. במהרו"ק ע"ג. בר"ח זו כוז. פ. לדעת רא"א ס"י זה הוא המשך לסי' תכא ותכב ואף הוא תשובת רבינו יואל לשאלת ריב"ק. וחיליה שהפירוש המובא בסוף הסימן מובא לעיל רס"י קיח בשם רבינו יואל. פ.א. בכי"ל הוגה (בכתיבה מאוחרת) שהקרים. והכונה לברכות מ' ע"ב וב"ב ע"ה ע"כ שמברכין עליו שהכל. אבל גם בברכות מהר"ם ד' ריווא בתחילתו כתוב ועל היין שהקריש פיר' זייגרא בלע"ז כמו [בכת"י אחד שנושם בברכות מהר"ם ירושלם תשמח נוסף 'אייגריט'] שריחא חמרא וטעמא חלא מברך עליו לפניו שהנ"ב. וכ"ה בברכות מהר"ם שנדפסו מתוך מרדכי כת"י בס' השנה של פפד"מ, כמובא בהערה בתשו' פסקים ומנהגים של מהר"ם ח"א עמ' קסו. רזייגרא' הוא כנראה 'אייגרא' [או 'אייגריט'] שהוא פירוש הקרים לפי רשב"ם ב"ב שם. ולפי"ז גם

מבושי יפה, שמשב רבי : שמתק ומשבני מיד וז מהני ז עלמא מתג הלכה על היו דשלקו דדוקא בבישוי יוחנן. סמכינן אלא א וש"ע והביאו דאמרין איקלעו קידוש:

וחשיב ג. תיבה מוכן. מתניתין הירקות רס"י קו בלשונו שבס' ה שבוך ג בברכה רבה וגר לכתחילו הוי הפכ מהר"ם [וצ"ל ש כל אחד כוסו מו המקדש ככוסות שהביאו לחו

ושתי, אלמא דכוס אחר פוטר כל הכוסות שעל השלחן, הכי נמי לא שנא. ידעתי שכן פירש רבינו תם^{צ"ד}. ואין נ"ל. דגרסי' בירושלמי פרק כיצד מברכין (ה"א) רבי זעירא בעי ההוא תורמוסא דמברך עילווי והוא נפיל מידיה מהו מברך עילויה זמן תניינות ומה בינו לאמת המים, פירוש הלא מי ששותה מאמת המים מברך ואחר כך שותה ואף על פי שהראשונים עברו שותה מן המים לאחר ברכה, הכי נמי על התורמס אין צריך לברך על הבא לידו. ומשני התם לכך כיון דעתו מתחילה, פירוש אמת המים הוא יודע מתחילה שאינו יכול לשתות כי אם הנוזלים לפניו^{צ"ה} ומזומנים, אבל הכא אינו יודע זה שיפול התורמוס מידו ויביאו לו אחר^{צ"ז}.

ומצאתי בסדר^{צ"ח} רב נסים שאם קידש ולא שתה ושתו אחרים אם במקום סעודה ועדיין יושב במקומו מברך על כוס אחר בורא פרי הגפן ודיו, והביא ראייה זו מן הירושלמי^{צ"ט}. וכן בהלכות גדולות בהילכות קידוש והבדלה^{צ"י} שצריך לחזור ולברך בורא פרי הגפן.

ותימה אהיה דפסחים היכי שתו קודם רב אשי, האמר רב פרק שלשה שאכלו (פו ע"א) אין המסובין רשאים לטעום כלום עד שיטעום

מבושל מתקיים ואף על פי שאינו יפה, וחשיב יפה, והתנן רבי יהודה מתיר לבשל מפני שמשביחו, אלמא מבושל יפה. ופרקינן אמר רבי אלעזר לעולם שאינו מבושל יפה שמתקיים^{צ"א} ומה שמתיר לבשלו בכהן עסקינן, ומשביחו דמתקיים לו שעה מועטת ששותה מיד ואין צריך להמתין, ולא יתקלקל. שמעינן מהני דמבושל אינו רע ממש, אלא דלא כולי עלמא שתי כמו לשאינו מבושל.

מתניתין דא מיתפרשא בפרק כיצד מברכין הלכה שעל הפת^{צ"ב} ותו בפ' כיצד מברכין הלכה על הירקות (לה ע"ב) מסיק תלמודא כרבי יוחנן דשלקות מברך עליהו בורא פרי האדמה דדוקא גבי מצה וטעמי' מרור לא מיתכשר בבישול. ובפירוש רבינו חננאל^{צ"ג} פסק כרבי יוחנן. אבל במבושל יש בו טעם יין. ולא סמכינן אירושלמי דמבושל מברך שהכל^{צ"ד}, אלא אגמרא דידן.

וישאלת מי שבירך על כוס ונשפך והביאו לו כוס אחר אם צריך לחזור ולברך. דאמרין בפרק ערבי פסחים (קו ע"א) רב אשי איקלע למחוזא אמרו ליה ליברך לן מר קידושא רבה וכו' חזייה לההוא סבא דגחין

גד. בכ"ל הנוזלים פ"ז ומזומני'. צו. ועי' ב"י סס"י וז שכתב דר"ת ודעימיה סוברים דנקטינן בההיא בעיא דירושלמי לקולא, וכל דמנח קמיה חיילא ברכה עליה ומיירי ר"ת בשהיה דעתו על הכוס האחרת משעה ראשונה. [וכן מפורש בספרנו שהשאלה היתה על יכל הכוסות שעל השלחן. ועי' בה"ל סס"י רו דלרוב הפוסקים על השלחן לפניו הוי כדעתו]. ולפי"ז רבינו המצריך לחזור ולברך היינו אפילו כדעתו או בלפניו על השלחן וכד' הרבה ראשונים. עי' בה"ל שם. וע"ע לעיל ס"י קג. צו. בכ"ל וכס' האסופות שם ובב"ד רב נסים. ואולי צ"ל וב"ד, לשון הרגיל בספרנו. [ועי' להלן שיש שהביאו הדברים ממגילת סתרים דרב נסים. מעתה יתכן שכינו את מגילת סתרים 'סוד רב נסים', סוד ע"ש סתרי]. צה. וכן מובא בשם ר"ג [ממגילת סתרים] בהמנהיג ס"י כו ובשה"ל ס"י קסו לענין בריך על הכוס ונשפך והביאו לו אחר שצריך לברך והראיה מהירושלמי. ולענין קדוש, כבספרנו, נמצא בס' הפרוס עמ' צ בשם רב שרידא ורב האי. ועי"ש בהערות שנראה שנשלחה תשובה זו לר' יעקב אביו של ר"ג. צב. ד"ג סע"ג והובא לשונן לקמן ס"י תקטו. עי"ש. ק. 'כלום' רק בכ"ל וכ"ה בדק"ס ובהרבה ראשונים שם.

וחשיב יפה. אבל מסתמא מדולג פה. והענין מובן. צ. תיבת 'שמתקיים' יתירה. אבל כג' דלוג כאן. והענין מובן. צא. לא נחברר מאי קאמר. [בשאר כחה"י כך: מתניתין דאמר מיתפרשא בפרק כיצד מברכין הלכה על הירקות וכו'. וזה ודאי ט"ס]. צב. הובא כלשונו לעיל רס"י קו. צג. הזכירו רבינו לעיל ס"י קכג והובא בלשונו באר"ז ס"י קסב. ולפנינו ליתא. גד. כחשובתו שבס' הישר התשובות ס"י נד אות יא. וז"ל שם: מי שברך על הכוס ונשפך והביאו לו כוס אחר די לו בברכה ראשונה כראשכתן ברב אשי דאגיד בקידושא רבה וגחין סבא ושתי. ומה לי הוא ומה לי אחר. אבל לכתחילה הוא עדיף כדאמרין טול ברוך טול ברוך לא הוי הפסק מכלל דלכתחילה הכי עבד. ובקצרה בתשו' מהר"ם ד"פ ס"י שג ומשם בהגמ"י פ"ד מברכות הג' ז. [וצ"ל שסובר שאין ברכת הגפן חלה על הכוסות ולפני כל אחר ואחר, ולא אמרין דכל אחד כאילו בריך על כוסו מדין שומע בעונה, אלא הברכה חלה על כוס המקדש והשאר בגדרה, וע"כ חשיבי כוסות שלהם ככוסות שלא ברכו עליהם. וכ"מ מדברי אבודרהם שהביא ב"י סס"י רו. ואולי משום שפרש שההוא סבא לא אחז הכוס בידו. עי' ק"נ שם אות ב שפירש כן].

חברו נאון תפארת חכמי ישראל

רבינו יצחק ב"ר משה נ"ע מווינא

אשר בין גדולי הפוסקים יהל אור חכמתו, והארץ מלאה מפרשת גדולתו
 זה צאתו ראשונה מבית הרפוס, מאשר נמצא כתוב על קלף בכתב יד ישן נושן מכמה
 מאות שנה, בבית הרה"ג הגביר האדיר כש"ת מוה' עקיבא לעהרן שליט"א
 מאמשטרדם, וכל קורות הספר וסיבת מציאתו, הלא הם כתובים על אגרת מכתב
 תעודה הנרפס בראש הספר, יראו ישרים וישמחו.

חלק ראשון

ושמנו עליו כליל תפארת הלא הוא תקוני טעויות והשממות רבות אשר נמצאו בו,
 מידי המעתיק, גם מראה מקומות לתלמוד בבלי וירושלמי והמיימוני, גם לוח
 המפתחות למצוא הדינים, ואיזה הגהות נחוצות, התנה הכל ע"פ ספרי הראשונים
 אשר דבר המחבר באו בהם, על כל אלה הזלגנו והב רב מכיסנו, למען יגדל אור ספר
 המחבר רבינו, ויתענו בו כל דורשי חורחנו.

גם את זאת מצאנו גם ראוי כי נמצאו בו נתיבות לזכות מאשר נמצאו כולם שלנו חן מנדבאות גם נתיבות התאם האשראם,
 והגם נתיבות הש"ס, וכן כל החוקים והדעות הדינים בהרמב"ם (א) גם נתיבות רבי"א לא היה מפקיח והצננה בחז"ל על (ז).
 והקדא יבדל לו איה חזק ישבן איה.

תעתי יוצא לאור במהדורה חדשה ומפוארת

בתוספת השלמות מילים וחלוקה לקמעים והוספת הערות והארות כפי שיבואר
 בהקדמה, וכאשר תחוינה עיניכם מישרים פה עיה"ק י"ם תוכב"א מבת חש"ס"ו

מזונא ר' אבהו הוה אכיל עד דהוה יתיב דידבא אפותי' ושריק ר' אמי ור' אסי הוו אכלי עד דנתרי שער רישייהו רשב"ל אכיל ומריד פרש"י מליח כל דבר מלוח פירות גינוסר ארץ ים כנרת חשובים מן הפת זיונא משמע דבר אכילה מזונא דבר הסועד דשריק דירב' מאפותי' שהזכוב מחליק ממצחו מתוך צהלת פנים בשרו מחליק עד דמריד דעתו מיטרפת ע"כ רש"י.

פ' מורי רבי' יהודה בר"י באוכלי פירות גינוסר שמתוקים מאוד והאוכלם אוכל דבר מליח עמהם כדאמר לקמן שהיו נותנים ספלי טרית (לעוקצי) [לקוצצין] תאנים ואותו מליח עיקר שא"א לאוכלי פירות גינוסר בלא הם והפת שעמו אינו אלא ללפת בו את המליח וכן פ' ר"ח מליח היינו ספלי טרית וכ"פ בערוך ספלי טרית פ' ספלים מלאים טרית והוא המליח אחר שאוכלים מפירות גינוסר הרבה למרק אכילה שבמעיו אי נמי דנגרורי' ללבי'.

מיהו פרש"י אינו מוכיח כדבריהם דכי אתא רב דימי אמר עיר אחת היתה לינאי המלך בהר המלך והיו מוציאים ממנה ששים רבוא ספלי טרית לקוצצי תאני' מע"ש לע"ש ופרש"י ספלים מלאים דג חתוך שקורין טונינא לקוצצי תאנים למאכל פועלים שהיו קוצצי תאנים והיו מרובים עד שכל אלה צריכים להם למאכל עד כאן רש"י מיהו תימה לפירושו מאי שייך הכא אבל לפי דבריהם שייכא שפיר פ' בערוך דחקי' ישרוק ה' לזכוב ת"י דידבא בערך מריד פ' ר' שמעון בן לקיש הוה אכיל עד דמריד פ' שיצא מדעתו.

קסב מתני' (דף לה) כיצד מברכין על הפירות על פירות האילן הוא אומר בורא פרי העץ חוץ מן היין שעל היין הוא אומר בפה"ג. (שם) מאי שנא יין אילמא משום דאישתני לעילוויי אישתני לברכה והרי שמן דאשתני לעילוויי ולא קא משתני לברכה דאמר רב יהודה אמר שמואל וכן אמר רבי יצחק א"ר יוחנן שמן זית מברך עליו בורא פרי העץ משום דלא אפשר היכי נברך ניברך בורא פרי הזית משמע פירא גופי' איקרי זית אלמה לא נברך עלי' בורא פרי עץ הזית אלא חמרא זיין ומשחא לא והתנן הנודר מן המזון מותר במים ובמלח והוינן בה מים ומלח הוא דלא זיינו הא כל מילי זיינו נימא תהוי תיובתו' דרב ושמואל דאמרי אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על חמשת המינין בלבד ואמר רב הונא באומר כל הזן עלי אלא חמרא

סעיד ומשחא לא סעיד וחמרא מי סעיד והא רבא הוה שתי חמרא כל מעלי יומא דפסחא כי היכי דנגריר ללבי' וניכול מצה טפי טובא גריר פורתא סעיד ומי סעיד כלל והכתיב ויין ישמח לבב אנוש ולחם לבב אנוש יסעד חמרא סעיד ומשמח נהמא מסעד סעיד שמוחי לא משמח אי הכי נברך עלי' שלש ברכות לא קבעי עלי' אינשי [סעודתייהו] א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא אי קבעי עלי' מאי א"ל לכשיבוא אליהו ויאמר אי הוה קביעותא השתא מיהו בטלה דעתו אצל כל אדם.

למדנו מיכן דהיכי דאישתני לעילוויא עדיף לענין ברכה והכי מוכח בסמוך גבי קמחא דחיטי ובעבור כן מברכין אחמרא בפה"ג דאשתני לעילוויא טפי דסועד ומשמח ושמן זית דסועד ואינו משמח וקאי במלתו' מברכין עלי' בפה"ע כמו קמחא דחיטי אליבא דרב יהודה.

ד ויין מבושל פ' רב היי גאון ושאר הגאונים שמברכין עליו שהכל ובספר הנקרא בשר על גבי גחלים פ' שאין מקדשין על יין מבושל ר"ל דאשתני לגריעותא מיהו יכול להיות שספר בשר ע"ג גחלים סובר שמברכין עליו בפה"ג ואפי' הכי אין מקדשין עליו כדא' פ' המוכר פירות בבבא בתרא אמר רב זוטרא בר טוביה אין אומר קדושת היום אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח ופ' רשב"ם זצ"ל דבין הראוי לברך עליו בפה"ג קאמר ואפי' הכי לקידוש היום לא חשוב והכי מוכחא סוגיא התם כדבריו מיהו א"כ קשה אמאי לא קאמר התם למעוטי יין מבושל שאע"פ שמברך עליו בפה"ג אפ"ה הואיל ואין ראוי לנסכים כדתנן פ' כל קרבנות הצבור במנחות (דף פו) אין מביאין לא מתוק ולא מבושל אין מקדשין עליו ואמאי דחיק להעמיד שבא למעט יין מגתו וריחו רע והכל כדאיתא התם אבל לפי דברי רב היי גאון שפי' שאין מברכין עליו בפה"ג אתי שפיר כדפי' רשב"ם שמיירי ביינות הראויות לברך עליהם בורא פרי הגפן מיהו בירוש' פ' ערבי פסחים (הלכה א) ר' יונה אומר יוצאין בין מבושל ואמר במס' שקלים (פ"ב הל"ב) יוצאין בדי' כוסות בין מבושל וקונדיטון מיהו אין משם ראי' שאני אומר יוצאין בו ומברך עליו שהכל.

ובבב"ב תרומות פ' אין תורמין מן הטהור על הטמא (פ"ב מ"ו) תנן תורמין זיתי שמן על זיתי כבש ולא זיתי כבש על זיתי שמן ויין שאינו מבושל על המבושל ולא מן המבושל על שאינו מבושל זה הכלל כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על

זה אפילו מן היפה על זה בחבירו תרום מן היפה על היפה אלמא יין מבושל אשתנ תורמין ממנו על שאינו מבו פ' אין נותנין דבילה (פ"א מ' תרומה מפני שהוא ממעיטו שהוא משיחו ואמר בירוש' תורמין (הלכה ג) אמר ר' יוחנן הא דקתני שאין תורמין מ מבושל וסובר הואיל ונתבש יהודה היא ואמר התם דלר' פ' הואיל ומוקי ר' יוחנן הה יהודה ש"מ דלר' יוחנן פ השיטה והוא שונה דר' יהו תרומה ורבנן מתירין ואמר ב אלעזר (הלכה ג) ור' יוחנן חו ממדתו וחד אמר מפני שממו מאן אמר דא ומאן אמר ז מחלפא שיטתיה דר' יהודה ו ש"מ ר"י אמר מפני שממעט יוחנן הוא דאמר דמפני שכ שממעטו משותיו פ' מפני אית לי' אליב' דר' יוחנן ז אלעזר מפני שמפחיתו דנ ממדתו ואמר התם בירוש' מוחלפת השיטה כאן בכהן אלעזר אמר כולא עלמא אי יהודה מתיר פ' אין נותנין בכהן שהכהן עצמו יכול ו הוא דקתני אין תורמין ה תורמין שני הינין מבושל מבושלים כגון אם הי' חייב בבישולן מפחית שלישי שאן יתרום מפני שממעט מדתו א לתרום לר' אלעזר דהא ואליבא דר' אלעזר מר אמר פליגי

מעתה למדנו דלר' אלעזר אישתני לעילוויא והל ולר' יוחנן לר' יהודה אישתני לעילוויא ומסתמא יד

1 בירושלמי שלפנינו מסיי' שם דר ד"י מתיר ומשני ר' יוחנן דמוחלפת

הלכך מברכין עליו בפה"ג ואם נפשך לומר הרי תלמוד שלנו חולק פ' המוכר פירות דלא קאמר (רבא) [דבא] למעוטי יין מבושל שאע"פ שמברכין עליו בפה"ג אפ"ה אין מקדשין עליו הואיל ואינו ראוי לנסכי' כדאי' פ' כל קרבנות צבור תריץ דבפלוגתא לא בעי לאוקמי כר' יוחנן. L

ובירוש' פ' כיצד מברכין (ה"ח) מצאתי בריך על היין שלפני המזון פטר את היין של אחר המזון ר' הונא וריב"ל חד אמר דשתי קונדיטון וחד אמר דשתי חמרא בלני פ' לפי דעל גבי קונדיטון ועל גבי חמרא בלני דהוא חמר מבושל מברך שהנ"ב ע"כ ירוש'.

קסג אמר רב יהודה אמר שמואל צלף של ערלה בחוץ לארץ זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין פ' צלף יש בו תמרות ואביונות וקפריסין תמרות הן לולבין וכשהן רכין אוכלים אותם והן עיקר העץ שעושין הפרי ואביונות שהן יוצאין מהן הן עיקר הפרי וקפריסין היינו שומר הפרי והוא ניץ של אביונות כמו הנץ לזמון כך פ' בערוך ופרכי' אלמא קסבר אביונות פירא הוא וקפריסין לאו פירא הוא והתנן על מיני נצפה על העלין ועל התמרות אומר בורא פרי האדמה על האביונות ועל הקפריסין אומר פרי העץ ונצפה היינו צלף רב דאמר כר' עקיבה דתנן ר' אליעזר אומר הצלף מתעשר תמרות ואביונות וקפריסין ר' עקיבה אומר אין מתעשר אלא אביונו' בלבד מפני שהוא פרי ונימא הלכה כר' עקיבה אי אמרי' הלכה כר' עקיבה הוה אמינא אפילו בארץ קמ"ל כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ וכן הלכה דאביונות פרי ואסור משום ערלה ומברך עליהן בורא פרי העץ וקפריסין לאו פירא הוא ומותרין משום ערלה ומברך עליהן בורא פרי האדמה רבינא אשכחי' למר בר רב אשי דקא זריק אביונות ואכיל את הקפריסין וקא סבר כר' עקיבה ושלחי שמעתא (ע"ש:) אמר והלכתא כמר בר רב אשי דזורק את האביונות ואכיל את הקפריסין אלמא לגבי ערלה לאו פירא הוא ולא מברכין עליה בורא פרי העץ אלא בורא פרי האדמה.

שמעי' מהכא דכל שיש בו משום ערלה מברכין עליו בורא פרי העץ הלכך הא דתנן בפ"ק דערלה (מ"ה) ומייתי לה בשמעתין הגרעינין אסורין

זה אפילו מן היפה על הרע וכל שאינו כלאים בחבירו תורם מן היפה על הרע ולא מן הרע על היפה אלמא יין מבושל אשתני לגריעותא הואיל ואין תורמין ממנו על שאינו מבושל ותנן נמי בתרומות פ' אין נותנין דבילה (פ"א מ"א) אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעיטו ר' יהודה מתיר מפני שהוא משביחו ואמר בירוש' עלה דההיא דפ' אין תורמין (הלכה ג) אמר ר' יוחנן דר' יהודה היא פ' הא דקתני שאין תורמין מן המבושל על שאינו מבושל וסובר הואיל ונתבשל אשתני לגריעותא ר' יהודה היא ואמר התם דלר' יוחנן מוחלפת השיטה פ' הואיל ומוקי ר' יוחנן ההיא דפ' אין תורמין כר' יהודה ש"מ דלר' יוחנן פ' אין נותנין מוחלפת השיטה והוא שונה דר' יהודה אסור לבשל יין של תרומה ורבנן מתירין ואמר בירוש' דפ' אין נותנין ר' אלעזר (הלכה ג) ור' יוחנן חד אמר מפני שממעיטו ממדתו וחד אמר מפני שממעיטו משותיו ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא מן מה דאמר ר"י מחלפא שיטתיה דר' יהודה ואמר ר"א אינה מוחלפת ש"מ ר"י אמר מפני שממעיטו משותיו ותסתיים דר' יוחנן הוא דאמר דמפני שממעיטו דמתניתין מפני שממעיטו משותיו פ' מפני שמגרעו דהא ר' יהודה אית ל' אליב' דר' יוחנן דאשתני לגריעותא ולר' אלעזר מפני שמפחיתו דמתני' היינו שמפחיתו ממדתו ואמר התם בירוש' ר' אלעזר אמר אינה מוחלפת השיטה כאן ככהן כאן בבעה"ב וה"פ ר' אלעזר אמר כולא עלמא אשתני לעילויא והא דר' יהודה מתיר פ' אין נותנין מפני שמשביחו היינו ככהן שהכהן עצמו יכול לבשלו מפני שמשביחו והא דקתני אין תורמין היינו בבעלים ופ' אין תורמין שני הינין מבושל בעבור שלשה שאינן מבושלים כגון אם הי' חייב ג' הינין יין חי שהרי בבישולן מפחית שליש שאע"פ שמשביחו מ"מ לא יתרום מפני שממעט מדתו אבל מדה כנגד מדה יכול לתרום לר' אלעזר דהא לכ"ע אשתני לעילויא ואליבא דר' אלעזר מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי.

מעשה למדנו דלר' אלעזר יין מבושל לכולא עלמא אשתני לעילויא והלכך מברכין עליו בפה"ג ולר' יוחנן לר' יהודה אשתני לגריעותא ולרבנן אשתני לעילויא ומסתמא יחיד ורבים הלכה כרבים

1 בירושלמי שלפנינו מסיי' שם דר"י מתיר מפני שהוא משביחו ונדראה שהמחבר ל"ג זה בירוש' או י"ל דמפרש בלשון קשיא כלומר ודלא ר"י מתיר ומשני ר' יוחנן דמוחלפת השיטה בפ' אין תורמין והוא שונה דר"י אסור שם.

ר והא רבא
וא כי היכי
ריר פורתא
לבב אנוש
שמח נחמא
נכריך עלי'
תייהו] א"ל
מאי א"ל
תא השתא

נדיף לענין
תא דחיתי
נ לעילויא
ינו משמח
מו קמחא

הגאונים
בשר על
בושל ר"ל
בשר ע"ג
הכי אין
בא בתרא
ישת היום
זבח ופי'
ז"ג קאמר
י מוכחא
לא קאמר
רך עליו
זנן פ' כל
לא מתוק
להעמיד
תא התם
יכין עליו
י ביינות
ו בירוש'
אין ביין
אין בד'
שם ראי'
כל.

ל הטמא
תי כבש
ושל על
ושל זה
מזה על

Isserlein, Israel ben Pethahiah

ספר

תרומת הדישן

חיברו ויסדו חד מרבוותא קמאי דפקיעי שמיייהו
הגאון הנורא רבינו ישראל זלה"ה
אשר נודע שמו בשערים ומכונה בין האשכנזים
בשם רבי איסרלאן תלמיד רבינו עוזר משלעזיא
תלמיד תלמידו של מהר"ם מרוטנבורק ז"ל

חלק ראשון

שאלות ותשובות

ערוך ומוגה עפ"י כתבי יד בתוספת תשובות חדשות
עם

ציונים מקורות השוואות והערות

מאת

שמואל אביטן

בלאאמ"ר הגאון מוהר"ר משה שליט"א

פעיה"ק ירושלים תוכב"א

בפה"ע. משמע דאי הוה מרוסקין הרבה מברכין עליהן שהכל נהיה בדברו⁶, משום דלאו במילתייהו קיימי, וא"כ כ"ש לטוורג"א של וויכשלי"ן שהן נימוקין לגמרי וגם מעורבים בשמים ודבש דנפקי ממילתייהו. וההיא דהומלתא פרש"י פ' בתרא דיומא (פא, ב)⁷, המפטמים בשמים כתושים בדבש, ואם כן היינו ההיא דבשמים שחוקים דכתב מהר"ם, ויש לומר דהטעם משום דאורחיהו בהכי לכתוש ולשחוק כל הבשמים, משום הכי חשיבין קיימי במילתייהו, מה שאין כן בדבר אחר שאין דרכו להיות תדיר מעוך ומרוסק. ואע"פ שאין אלו החילוקים ברורים לי, מכל מקום לא יעשו אלא ספק בדבר, ופסקו רבוותא⁸ דכל היכא דאיכא ספיקא בברכה ראשונה, מברך שהכל נהיה בדברו שעל הכל שאמר שהכל נהיה בדברו יצא.

תשובה: יראה לפום המשמעות דצריך לברך עליו בורא פרי העץ כמו הומלתא דאתיא מבי הנדוואי דמברך עליו בפה"ע, כדאיתא בגמ' (ברכות לו, ב). ופרש"י לטוורג"א, וכן בברכות מהר"ם² כתב: בשמים שקורין גימא"ן וויר"ץ נראה לברך הורא פרי האדמה כמו הומלתא, ע"כ. הא קמן דאע"ג דהפרי נשחק ונימוח דק דק, אכתי במלתא קאי. אמנם אי דייקין בפירוש רש"י בההיא דטרימא מאי מברכין עליו (שם לח, א), ופירש רש"י שם³ כל דבר הכתוש מעט ואינו מרוסק היינו טרימא, ופשיט התם מהא דתמרים של תרומה מותר לעשותן טרימא, אלמא בכה"ג במילתייהו קיימי התמרים ומברכין בורא פרי העץ⁴. וכן דקדק באשירי קטן⁵ בההיא דטרימא דכתב וז"ל: תמרים ועבדינהו טרימא, פ"י מרוסקין מעט, מברכין עליהן

סימן ל

ג' לאחר התאנים או ענבים, ובאותה ברכה יכלול ג"כ על הגפן ועל פרי הגפן, כדי לצאת ג"כ איין מבושל, אם הוא כדברי הגאונים דס"ל דאין גמור הוא, וכתבו הגאונים³ דיכול לכלול בברכת מעין ג' על המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן ועל העץ, וכה"ג נפיק ממה נפשך ואין כאן תוספות ברכה שם ומלכות, מחמת הספק שפיר דמי למועבר בה"ג, או לאו.

תשובה: יראה דאין מבושל אין צריך כ"כ לדקדק לצאת בו ידי כולם דהתוס' פ' כיצד מברכים⁴ ופ"י המוכר⁵, ובהגה"ה במיימוני⁶ בשם ראב"ה⁷, וכל רבותינו האחרונים מהר"ם בהלכות ברכות שלו⁸ ומרדכי⁹ ואשירי¹⁰, כולם מסקי דאין גמור הוא דמשתני לעילוי בבישולא. אע"ג דרש"י¹¹ ושאר גאונים¹² דכתבו דמשתני לגריעותא הוא ולכך לא חשיב

שאלה: בין מבושל פלוגתא דרבוותא' היא אי מברכין לאחריו ברכה מעין ג' או בורא נפשות רבות. וכן ברכה ראשונה פליגי אי מברכין בפה"ג או שהנ"ב. והיה תאב אחד לשותותו שלא בתוך הסעודה, וברכה ראשונה לא היה צריך לצדד היאך יצא ידי כולם, דמהר"ם כתב בברכותיו² דהיכא דאיכא ספיקא היאך יברך, מברך שהנ"ב, דעל הכל שאמר שנ"ב יצא. אלא בברכה אחרונה דלית לן בה ברכה שיצא בה בדיעבד על כל דבר, וא"כ צריך לצדד היאך לצאת ידי כולם, ורוצה לאכול ביצים ותאנים, או ענבים ולשותות ג"כ יין מבושל, וכה"ג צריך הוא לעולם לברך בנ"ר לאחר הביצה, ובאותה הברכה יוצא ג"כ על היין מבושל, אם הוא כדברי הגאונים דסבירא להו דלאו יין מיקרי אלא כמו שכר ודבש. ועוד צריך לברך ברכה מעין

סי' כט: 1. ד"ה המלתא. 2. סי' ט' — וכ"פ בה"ג (ד"ב עמ' 58) ומובא גם ברשב"א ובלקוטי רמב"ן ברכות (לו, ב) וכן הביא ראב"ה (ח"א סי' ק"א) בשם הגאונים. 3. ד"ה טרימא. 4. ע"י כ"י (סי' ר"ד) שתמה ע"ד רבינו דהא ברמב"ם (פ"ח מברכות ה"ד) מפורש דאפי' נתמעך התמרה לגמרי עד שנעשה עיסה מברך בפה"ע, ע"ש, וברורשה (סי' ר"ב סק"ב) יושב היטב, ומשי"כ הבי"י שם דמח' הרמב"ם אינה אלא במקום שהפרי וממשו קיים ע"י מהרי"ק (שורש מ"ג) וד"מ (סי' ס"ד סק"ד) ורד"ש שם, (וע"ע ט"ז סי' ר"ד סק"ד). 5. קיצור פסקי הרא"ש (פ"ו סי' י"ב). 6. רמ"א (סי' ר"ב ס"ז). ודעת הרמב"ם אינה כן ע"י כ"י (סי' ר"ב) ובבי"ח שם הסיק דג' מחלוקות בתמרים המרוסקים לגמרי, דעת הרמב"ם וכן השו"ע (סי' ר"ב ס"ז) דמברך בפה"ע, ודעת החולקים והם הטור (בדעת הטור נסתפק קצת בב"י וב"ח שם) ועוד, דמברך בפה"א, ודעת רבינו היא דעה שלישית דמברכים שהכל, וכ"מ במהרי"ק שם. 7. פא, ב ד"ה הומלתא. 8. כ"פ ר"ה בתוס' ר"ה ברכות (לו, ב ד"ה פלפלי) וכ"ה באו"ז (ח"א סי' קס"ד) ותשב"ץ (סי' שכ"ב) וכ"ה כהאגור (סי' רפ"ח) וראב"ה (ח"א סי' ק"ז) וכן הביא רבינו לקמן (סי' ל') בשם מהר"ם פסקי ברכות (סי' חקצ"ג).

סי' ל': 1. ע"י הערוז 128. 2. פסקי ברכות סי' חקצ"ג. 3. ע"י רשב"א ברכות (מד, א) בשם רב האי גאון, וע"י שבלי הלקט (סי' קס"א) ובראב"ה (ח"א סי' קכ"ב) מובא בשם כה"ג וכבר הגיה בטור (סי' ר"ו) שאינו בה"ג אלא דאה"ג, וע"י תוס' שם (ד"ה ועל) בשם פרי"ח ובאו"ז (ח"א סי' קפ"א), וע"ע מהר"ם — פסקי ברכות (סי' כ"ה) שכתב בשם ר"ח שהנוסח הוא: על הארץ ועל המחיה ועל הפירות. אכן בשבלי"ה שם כתב בשם ר"ח הנוסח: על הארץ ועל המחיה ועל פרה"ג וכו', ונוסחת רבינו היא כפי הנוסח שכדורנו: על המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן וכו'. 4. ברכות לת, ב ד"ה משכחת. 5. בי"ב צו, א ד"ה אילימא. 6. פ"ח מברכות אות ד'. 7. ח"ב סי' תכ"ג, והיא תשו' רבינו יואל, ושם כתב שלא סמכין אירושלמי אלא אגמ' דידן, אכן ראב"ה עצמו (ח"א סי' קכ"ג) הביא דברי אירושלמי ושם צ"ן ובתשו' פירשתי, ואף שאינם חשובותיו מ"מ כוונתו להשו' שבספרו וכמשי"כ בער' לס' ראב"ה (מק"נ — סי' ת"כ הער' 9). 8. ד"פ סי' ת"ע ומק"נ סי' מ"ו וסי' אלף. 9. ברכות סי' קכ"ב. 10. שם פ"ז סי' ט"ו בהג"ה. 11. ברכות לת, ב ד"ה כל. 12. וכ"ה דעת

עדין תקשה, אמאי לא אכלו מן יומין אי הוה בעי הוה אכיל ליה עם ביצים ותאנים, והוה פוטרן ממ"נ, כדפרשינן לעיל. אע"כ אין כוללים בברכה דמעין ג' שום ספק, כגון זה שהיה צריך לומר על העץ ועל פרי העץ בשביל התאנים ולכלול בה על האדמה ועל פרי האדמה מחמת ספק דסולת, וה"ה בניד אין כוללין בה מספק²². ואין נראה לחלק דספק דהתם אי סבידא לן דאין מברכין על האדמה וע"פ האדמה על הסלת, והיינו ע"כ משום דחכמים לא תיקנו מטבע זו על האדמה ועל פ"ה, משום דלא שייכא אלא אאוכל סולת או כוסס חיטין, והך אכילה לא חשיבא, וא"כ הך מטבע זו לא אשכחן בשום דוכתא, ולכך אין כוללים אותו, אבל מטבע דאשכחן בעלמא, כגון על הגפן ועל פ"ה, לעולם נימא דכייילינן לך. דאמאי נחלק כ"כ במילתא דלית בה טעמא דמה טעם לא נכלל בו כל ספיקות מה בכך אם אנו מוסיפין דברים אחרים בברכה, מאחר שאין מוסיפים בברכה שם ומלכות²³, וכיון המילתא בלא טעמא הוא לא מחלקינן בהו כסברות המבורים מן הלב.

ל

יין ואין מברכין לפניו בפה"ג, ולא לאחריו מעין ג', דדברי התוספות ומסכימיהם נכוחים וברורים בהא, דהאיך ראייה דמייתי מירושלמי דערבי פסחים¹³ ודמסכת שקלים¹⁴, דיוצאין ידי די כוסות ביין מבושל, ובהנך די כוסות אית בהו כוס של קדוש ושל ברהמ"ז דבעי יין, א"כ ע"כ יין חשיב, ולית נגר ובר נגר דפרקינה להך ראייה. אמנם אם היה בא להחמיר ולצדד כדי לצאת ידי כולם למעבד כדמבואר בשאלה לעיל, נראה דלא שפיר דמי למיעבד הכי שיכלל על הספק שום נוסח אחרת בברכה דמעין ג', אע"פ שאינו מוסיף שם ומלכות¹⁵. וראייה מהא דמייתי התוס' ורוב החבורים¹⁷ מירושלמי דברכות¹⁸ ר' ירמיה לא אכל סולתא דמן יומיה, משום דהוי מסופק בברכה אחרונה אי מברכין לאחריו מעין ג' על האדמה ועל פרי האדמה. וכתוב בהל' ברכות ממנהר"ם¹⁹ ובהגה"ה במיימון²⁰, דמה שלא אכל בהוך הסעודה והיה פוטר בברכת המזון ש"מ דהוה סבר כרב ששת דברים הבאין שלא מחמת סעודה צריכין ברכה לפנייהם ולאחרייהם ואין ברכת המזון פוטרן²¹. והשתא

סימן לא

מפרש ליה התם בגמרא, ואיתא התם באשירי² בההיא פירקא בענין דברים הבאים בתוך הסעודה, דהך מילתא דצנן וזית לא איירו שאוכלים ביחד אלא אפי' בזה אחר זה. וא"כ היינו ממש כעין שאילתינו, דכיון דמאכל אינו בא אלא רק להמתיק השתיה מברך על השתיה ופוטר את המאכל. ויש לחלק דהתם העיקר נאכל קודם ומברך עליו וזוה נפטר הטפל. אבל בנידון דידן הטפל נאכל קודם, ואיך יתכן שיפטרנו העיקר אח"כ בברכתו למפרע וכבר היה נהנה בלא ברכה.

אמנם מצאתי הועתק מתשובת א"ז¹: אותם שאוכלים

שאלה: מי שרוצה לשתות יין בשחרית או בצהרים לאחר השניה וקשה לו לשתות אליבא דריקנא ומביאין לו מאכל מתובל או חרף, וכח"ג שהוא ממתק השתייה, צריך לברך על אותו מאכל או לאו.

תשובה: דהך מילתא לכאורה דמי ממש, להא דאמרינן פ' כיצד מברכין (ברכות מא, א). מברך על הצנן ופוטר את הזית. ופרש"י¹ התם דצנן הוא עיקר אכילתו ואינו אוכל הזית אלא כדי למתק מרידתו של הצנן, ולכך פוטר. כדתנן התם כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה, והכי

מתשו הגאונים שעי"ת (סי' ד'). [וע"ע בתשו' הר"ף (סי' רצ"ה) ואו"י (ח"א סי' קס"ב) והמנהיג (סי' נ"ג) ופרדס (סי' רנ"ט) ועיטור (ח"ב נג, ב) והמכריע (סי' כ"ד) וזוקה (סי' שס"ח) ורקאנטי (סי' קמ"ה) והבב"ן ע"ז (ל, א). ובתשו' הרשב"א (ח"א סי' תשס"ו) ומיזחכות סי' ק"ץ] ותשב"ץ (סי' שכ"ה). וטור (סי' רע"ב) ואבודרהם הלכו קדושים, ועי' מחזיק ברכה (סי' ר"ב סק"ג) משי"כ בזה. 13. פ"י הא. 14. פ"ג הי"ב. ועי' ירושלמי ברכות שהביאו כל הנ"ל. 15. שו"ע ורמ"א (סי' ר"ח סו"ח) ועי' היטב בט"ז (סק"יט), 16. לו. א סוד"ה הכוסס. 17. רא"ש (פ"ו הי"ט) ושאר"י שם, ועי' רמב"ם (פ"ב סכרכות הי"ב), ועי' היטב במראה הפנים בירושלמי שם. 18. פ"ו הא. 19. סי' ו' וסי' י"א. 20. פ"ג מברכות אות ב'. 21. עי' היטב בתוס' שם ובהאגור (סי' רפ"ח), [ועי' ראב"יה ח"א סי' ק"ב] והפרנס (סי' שפ"א) הביא מרבני ברוך שחלק ע"ז ועי' פנים מאורות (ח"ג סי' כ"א). 22. עי' בחו"י רע"א ברכות (לו, א) בתוס' שם שהעיר ע"ד רבינו דליכא ראייה מההיא דהירושלמי לנדרויד דהא פסק בשו"ע (סו"ס ק"ח ס"ב) דבטעם והזכיר מאורע של שאר ימים בתפילה לא הוי הפסק דכיון שיש נוסחה כזאת באיזה זמן שהוא ל"ה הפסק, וא"כ שפיר יש לחלק דדווקא גבי סולת א"א לכלול על האדמה דאם לא תקנו לברך על האדמה ואינו מאורע כלל בשום פעם הו"ל הפסק, משא"כ בנידויד דיכול לכלול מספק על הגפן, ע"ש. והנה מלבד שאינו ק"י כ"כ שהרי רוב הפוסקים חולקים על דין זה, [עי' לבוש ומה"ג וט"ז וגר"א ופרי"ח ופמ"ג שם ותשו' הלק"ט ח"א סי' ר"ט]. הנה מלבד זאת צ"ע ע"ד רע"א, שהרי רבינו עצמו כתב שאין לחלק בן בלא טעמא, דמה טעם לא נכלול בו שאר דברים אם אין מוסיפים שם ומלכות, וכתב דע"כ אין לחלק בסברות המבורים מן הלב, וז"פ. [ועי' הער' 23]. 23. עי' שו"ע (סי' ק"ח סו"ס) ועי' בט"ז (סק"יב) שתמה דדווקא גבי הברלה רעתה זמן הברלה הוא, ומשא"כ כשמוכר הדב שאין לו שייכות בזמן ההוא הוי הפסק, ולמשי"כ רבינו כאן כל שלא מוכר שם ומלכות ל"ה הפסק, [ועי' הער' 22].

סי' לא: 1. ד"ה שהיה צנן. 2. פ"א סי' כ"ו. 3. תשו' מהר"ח אר"ז (סי' ל"ח) בשם אביו האו"י.

ספר

תרומת הדישן

חיברו ויסדו חד מרבוותא קמאי דפקיעי שמייהו
הגאון הנורא רבינו ישראל זלה"ה
אשר נודע שמו בשערים ומכונה בין האשכנזים
בשם רבי איסרלאן תלמיד רבינו עוזר משלעזיא
תלמיד תלמידו של מהר"ם מרוטנבורק ז"ל

חלק שני

פסקים וכתבים

ערוך ומוגה עפ"י כתבי יד בתוספת תשובות חדשות
עם
ציונים מקורות השוואות והערות

מאת

שמואל אבימן

בלאאמ"ר הגאון מוהר"ר משה שליט"א

פעיה"ק ירושלים תובב"א
שנת תשנ"א לפ"ה

פסחים, דרוקא לפי טעם האחרון ז"ל ההתמירו בנוקשה משום דלא פלוג, אבל לטעמא דלא בדילי לא צריכנא ללא פלוג לגבי נוקשה וחמץ גמור ע"י תערובת.

ואם תשיבני דמשמע בפירש"י פ' כ"ש¹¹ גבי חמץ בזמנו בין במינו כו' דבכרת ולא בדילי תליא מילתא, מ"מ משמע גמי דטעמא דלא בדילי עיקר הוא כמ"ש אשירי¹². וא"כ נוכל לומר לא פלוג אנוקשה, ול"ד לתמץ קודם זמנו דנמי לא בדילי ואפ"ה בנ"ט, ד"ל דכיון דזמן הביעור וההשבתה הוא בע"פ לא החמירו, דחשיב קצת בדילי מטעם שהוא עצמו מהדר עליו לשורפם. עוד מצאתי בהגה"ה הגדולה שבמיימון בסוף

ה' חמץ ומצה¹³ ז"ל: מעשה שהגעילו יורה וכשפכו המים מחומצין ירדו לבאור ואסרו לשאוב המים בפסח שחמץ במשהו עכ"ל. הא קמן דהמים המחומצים אינם אלא חמץ ע"י תערובת דוראי אין בהן כזית בכדי אכילת פרס, ואפ"ה קאמר דאסורין וה"ה נוקשה בעיניה. ומאן דמייתי ראייה מבצק שבשולי החבית דלא יהיב טעמא כיון דהוקשה כבר, אינה ראייה כל עיקר. דהתם החמץ עומד בקושיו כל ימי הפסח ולכך לא יהיב טעמא, אבל אלו הקרטין שנתבשלו ע"י הבישול שנתרככו ונתרכך החמץ שבהם בוראי שהיה ראוי למרח אותו, ותו יהיב טעמא שפיר ויפה כתבת דעינינו רואות דלאו כמו עפרא בעלמא הוא.

סימן קפז

76 על

הייזן שבשלוהו בכלי חמץ קדירות וכפות, כך נוהגין פה ע"פ מה"ר גרשום ז"ל ומה"ר מרקל ז"ל שאין שותין ממנו בפסח רק כיו"ט האחרון דאינו אלא מדרבנן, וכן אני נוהג אחריהם. ואלו היה לי יין מבושל בכלים מיוחדים לפסח לא הייתי מנע מליטלו לדי' כוסות. ואע"ג דרש"י¹ וכמה גאונים

קמאי כתבו דאין מברכין עליו בפה"ג, התוס' פ' המוכר פירות⁴ ופ' כ"מ⁵ ובהגה"ה במיימוק"ם בשם רבינו"ה⁷, ומהר"ם בהל' ברכות שלו⁸, ואשירי⁹ ומרדכי¹⁰ כולו סברי דמברכין עליו בפה"ג. והביאו ראייה מפורשת מירושלמי דפסחים¹¹ ושקלים¹² דיוצאין ידי כוסות, והני גאונים בתראי אינון וסוגיא דעלמא כתר דידהו אזלא.

סימן קפח

ושם ידידיה אם כותבין אותו תיבה אחת או שהים. והבאת ראייה מטופס דהרוז"ך ז"ל¹ שכתב פדה צור עמי נדב כה"ג תיבה אחת² לא דמי. דאותן שמות לא אשכחן דמחלקין להו בתרי שיטין כמו ידידיה, כדאיתא בפ' ע"פ (פסחים ק"ז, א) אליבא דרב דנחלק לשנים ירד חול יה קדש. ומסתמא ר"ל דומיא דהללויה דבתהלים דר' חייא, דהוה כתבינן בתרי שיטין כדפירש רשב"ם שם³. אמנם היה נראה דכיון דקאמר תלמודא ופליג ריב"ל בהללויה, ומצינו למימר דה"ה פליג ריב"ל אידידיה, וכדריב"ל קי"ל אפי' כנגד ר' יוחנן,

כמו שהוכיח ר"ת⁴ מההיא דמגילה בבבב"נ ובבב"מ, ור"י הלכתא כוותיה כנגד רב ושמואל כדאיתא פ"ק דיו"ט, אך לגבי ר"ח לא ברירא כלל אי קי"ל כריב"ל. ומ"מ נוכל דהא דקאמר רב ידידיה נחלק לשנים ר"ל אם ירצה, אבל ה"ה אם יכתוב תיבה אחת שפיר. וראיה כבת היענה בדקתי בתיקון ס"ת ובס"ת עצמה דכותבין בחד שיטה, ואע"ג דבפ' א"ט (חולין סה, א) מסיק בהדיא דבתרי שיטין כתבינן. אלא ע"כ ר"ל אם ירצה, ולכך נראה דכותבין ידידיה וכה"ג תיבה אחת כגט לא הפסיד⁵.

סימן קפט

הבחור הוקן שהגיד חדוש בשם הגאון מהר"י ס"ל ז"ל, על החומץ שמלאהו בכלי חמץ ואסרו ליהנות ממנו הפסח. דע כי כך היה מנהג פשוט

בארץ מולדתי, שכל יין שמלאהו בכלי חמץ תוך שלשים יום קודם פסח היו נוהגין לשתות ממנו בפסח. כמדומה שלא היו נוהגין לאסור באיסור גמור, אבל

1. פסחים כט, ב ד"ה שלא בינו. 12. שם. 13. [ועי' משיב לעיל בשו"ת סי' ק"ז בכ"ז].

סי' קפז: 1. רמ"א (סי' תמ"ז ס"ה) וענ"כ ומ"ב היטב ועמ"ש"כ בשו"ת סי' ל'. 2. ברכות לה, ב ד"ה כל. 3. כ"ה דעת הר"צ גיאות (ח"א עמ' ב' הל' קידוש) והביאו בהאגור (סי' רפ"א) וכ"מ מתשובה"ג שעי"ת (סי' ד') ועי' משיב בזה בשו"ת (סי' ל' הער' 12). 4. ב"ב צז, א ד"ה אילמא. 5. ברכות לה, ב ד"ה משכחת. 6. פ"ח מברכות אות ד'. 7. ח"ב סי' תכ"ג [תשו' רבינו יואל]. 8. סי' י"א. 9. ברכות פ"ו סי' ט"ו בהגה"ה. 10. ברכות סי' קכ"ב. 11. פ"י ה"א. 12. פ"ג ה"ב [ועמ"ש"כ בשו"ת סי' ל' הער' 14].

סי' קפח: 1. סי' היריעה נדפס במוריה שנה ז' גליון דיה. 2. שו"ע (סי' קכ"ט סלי"ג) וכתב בבאה"ט דהיה צורי שרי ועי' גר"א שם. 3. ד"ה הללויה. 4. מגילה כז, א תנ"ה כותיה עירובין סד, ב תנ"ה איקלע חולין צז, א תנ"ה אמר. 5. שו"ע שם. ובלבד שיהא

ספר

התשב"ץ

תשובות

רבנו שמעון בר צמח דוראן זצ"ל

יוצא לאור מחדש ע"פ כת"י ודפו"ר
עם מבוא, מקורות, הערות ונספחים

חלק ראשון

עורך ראשי
הרב יואל קטן

מכון שלמה אומן שע"י ישיבת שעלבים
מכון אור המזרח
מכון ירושלים • תשנ"ח

כלל כלל לא. ופסקה הרמב"ם ז"ל לקולא, שכן כתב פרק ה' מהלכות נזירות¹⁵⁹ ולא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער ודאי, ואם עשה כן אינו לוקה. פירוש, והאי דאינו לוקה משום דליכא לאו אלא בתער, אבל מכל מקום עבר על עשה גדל פרע. וכיון שצנור לא אסרו אלא אותה אדמה שמשרת ואי אשכחינן אדמה ללא משרת שרי, כל שכן בחפיפה דטבילה, דאפילו חימא דנחר שאסר רבא הוא ממין זה שקורין קלידא, כיון שזה שנוהגות בו הנשים אינו לא משיר ולא מקטף מותר. והרי זה מפורש.

וכיון שאינו אסור מטעם קטוף ויש בו כח ממרק יותר משאר דברים, ומפני זה נהגו בו לפי שהן מקפידות בנקיון ראשם, אם כן חייבות הן לחוף בו, דהא קיימא לן דמיעוטו המקפיד עליו חוץ וכדאיחא התם. ואף על פי שיש נשים שאין נוהגות לחוף בנחר, כיון דהני קפדי והני לא קפדי למאן דקפדא חיין למאן דלא קפדא לא חיין, שהרי בקפידא חליא מילתא וכדמוכח התם במקואות¹⁶⁰ וכן כתב הרשב"א ז"ל¹⁶¹. אלו הן הדברים שהעליתי בזה¹⁶².

בסוף פרק ה' דתרומות¹⁶³ אמרו בירושלמי, אמר רבי אלעזר כשם שאסור לטהר את הטמא כך אסור לטמא את הטהור. ויאלו דברינו צטוהרה.

שאלה כט

בגאיה. להיקר ר' בנימין בן עמאר ישצ"ו.

7 שאלת י"ן שנערכו בו מעט י"ן מבושל, כשליש שיעורו או כרביע, ונגעו בו גוים, מהו. ואמרת כי יש מי שהחיר אותו כאלו היה כולו מבושל, ואתה נסתפקת בדבר. וגם מדבריך יראה כי המחיר לא נתן שיעור בדבר, ועל כן הם נוהגים היחר על פיו בכל תערובת י"ן מבושל.

תשובה בגמרא לא הזכר כלל ענין זה, דסתם י"ן מבושל הוא הי"ן שנמשל כולו. על כן יש לחקור בענינו.

ראוני אומר כי לפי מה שכתב הרמב"ם ז"ל משמן של גאוני המערב¹⁶⁴, שאם נתערב ביין של ישראל מעט שאור או

ואפילו חומר שרצא כל נחר אסר בין אלכסנדריה בין אנטפטרית מללא פירש, דלאו אורחיהו דאמוראי למסחמה למילתיהו והוה ליה לפרושי, מכל מקום אפילו חומר שבין נחר אלכסנדריה בין נחר אנטפטרית אסר רבא מללא פירש, איח לן לקיימר דמרוייהו מקטפי מוויא אף על גב דלאעבורי כחם לא, שודאי [אין]¹⁵⁹ לא מקטף מוויא אלא חד מינייהו לא הוה אסר חד אטו אידך, דלא הוה ליה לאחמורי כולי האי בהאי חפיפה דליחא אלא חקנת עורא כדאיחא בפרק מרובה¹⁶⁰. ואפילו חימא כיון דחגיגה דאורייתא היא כדליפינן מורחץ בשרו במים¹⁶¹ שלא יהא דבר חוץ בינו ובין המים כדאיחא בפרק צהרא דנדה¹⁶² ובפרק קמא דסוכה¹⁶³ ובפרק קמא דערובין¹⁶⁴, ואי מקטר מוויא חדא אדחא הויה חגיגה וכדאמרינן התם, אפילו הכי לא הוה לן למגור כולי האי, דכמה ספיקי איכא, חדא דאפילו מחוף בנחר דלא מקטף מוויא שמה לא מחוף בנחר דמקטף מוויא, ואם חרצה לומר מחוף שמה לא יקטף, ואם חרצה לומר דיקטף דילמא לא מקטר, ואם חרצה לומר דמקטר שמה לא מהא אחת, וכל שאינה נימא אחת אינה חולצת כדאיחא התם, ועוד אפילו אחת כשנקשרה אינה חולצת אלא במקפדת וכדמוכח בגמרא¹⁶⁵ ובמקואות¹⁶⁶ וכן כתב הרשב"א ז"ל¹⁶⁷, ועוד אפילו במקפדת אינה חולצת אלא ברובה מדאורייתא ומדרבנן הוא דגזרו במיעוטו המקפיד וכדאיחא התם. וגם הרמב"ם ז"ל כתב בפרק שני מהלכות מקואות¹⁶⁸ שאפילו נקשרות כל שערות חדא אדחא אינו חוץ, אלא אם כן ננטרף עמהם גופה לרוב. וכיון דאיכא כל הני ספיקי ליכא למיימר דרבא אסר לחוף בדבר שאינו מקטף אטו דבר המקטף, שאפילו בדבר המקטף חומר איתיה היא.

ועוד שאי אפשר להחמיר בזה, דאפילו מקטף אינו אלא מדרבנן כיון שאינו אלא מיעוטו המקפיד, ואי אפשר לבוא לדי איסור תורה יותר מחפיפת נזיר שהוא מן התורה, והתם איבעיא לן אם אסור לחוף בדבר שאינו משיר את השער אטו דבר המשיר, דתנן בנזיר בפרק שלושה מינין¹⁶⁹ לא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער, ואיבעי לן בגמרא מפני שמשרת חנן או מפני המשרת חנן, למאי נפקא מינה, כגון דאיכא אדמה דלא משרה, אי אמרת מפני שמשרת חנן היכא דידעי דלא משרה שפיר דמי, ואי אמרת מפני המשרת

הריב"ש החדשות סוף סי' לד (המיוחסות לריב"ש עמ' קב), תמה על המקילים, שהרי 'איחא בהדיא בגמרא פרק בתרא דנדה' שאין לחפוף בנחר ובאהל, ואפילו תינוקות של בית רבן יודעים שאין להקל בכך (ובאותה לשון נקט רבנו בריש דבריו: 'זהרי פשט ההלכה אוסר, ובדבר שתינוקות של בית רבן אינן טועין אין לחלות טעות במנהג מפורסם כזה'). ועי' ב"י יו"ד סי' קצט ובשר"ע סע' ב שפסק כריב"ש. ועי' פסקי יודה לרשב"ץ פרק תינוקות, וכשו"ת הרשב"ש סי' תרכו (הג"ל הע' 156) שפסק כרבנו אביו. ועי' גם להלן ח"ד (חוט המשולש) טור ראשון סי' נה. 174 הלכה ג. כט. 1 הלכות מאכלות אסורות פרק יא הלכה י.

159 נדכצ"ל. 160 כבא קמא פב, א. 161 ויקרא טו, טו. 162 סו, ב. 163 ה, א. 164 ד, ב. 165 שם. 166 פ"ט מ"ג. 167 בחידושי לעירובין ד, ב ד"ה נימא אחת. 168 ה"ט"ו. 169 מב, א. 170 ה"ד. 171 שם. 172 שם (הע' 167). 173 עיין שו"ת הריב"ש סי' לה (הג"ל הע' 136) שהזכיר את פסק רבנו וחלק עליו, אך סיים "ובי ראיתי כי הנשים שומעין להקל מה שלא ראוי להן בענין זה משכתי ידי, שלא יאמרו כי אני מוציא לעז במנהג טבילתן. וצויתי בביתי ולקרובותי השומעות לקולי ומאזינות אימרותי לעשות כראוי, ואני מקיים בזה מה שאמרו ז"ל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע" וכי, גם המהרי"ק, הובאה תשובתו בשו"ת

אפילו בפחות מעשירית השיעור הוא משתנה מראהו, אלא שאינה קולה כראשונה, כי לאותו המעט אין לו שיעור מוגבל, ובין דרך זו לדרך ראשונה איכא חי אולינן בחר בטל או בחר מצטל, ופלוגמא דאמוראי היא בפרק הקומץ רבה⁹ גבי נבלה בטלה בשחטה, ובפרק בחרא דיוס טוב¹⁰ מיימו לה.

כתבתי זה לפי סדרת אותם גאונים ז"ל¹¹ להגדיל תורה, לא שמהא דעמי נוטה לזה, שהרי האחרונים ז"ל¹² דחו אותה סברא בשתי ידיים בראיות ברורות ואמרו שאין הדבר תלוי בראוי למזבח, דאף על גב דלדין פסול דילמא אינהו מנסכי ליה. וכן הרמב"ן ז"ל אומר¹³ שהיין שנחערב בו מעט שאור או מעט דבש אין פסולו למזבח אלא מפני השאור והדבש המעורבין בו, אבל יין הוא וכשר לקידוש ונאסר במגע גוי.

ואולי נאמר שאומדין אומד יפה, אילו היה יין כולו אחר שנחערב מתבטל באור שנבטל אותו מעט יין שנחערב בו הרי הוא כאלו נתבטל¹⁴ כולו, ומו לא מתסר משום מגע גוי. זה אפשר לומר, אבל הם דברי נביאות.

אבל יותר קרוב שנאמר שאם נשתנה טעמו של יין בשביל היין המבטל הרי הוא כשר, ודומה ליינמלין¹⁵ שכתבו המפרשים ז"ל¹⁶ דבשליש פלפלין משתנה טעמו ואין בו משום יין נסך. זה יותר קרוב אל הסברא, אלא שקשה לי קצת בזה, לפי שהראשונים ז"ל¹⁷ הוצרכו להביא ראיה בתבטול שנחערב בו מעט יין ונגע בו גוי שאינו אסור, והביא ראיה הרב בעל התרומה ז"ל¹⁸ מאלוונתית שהוא יין ומים לזולין ואפרסמון כדאיכא בגמרא בפרק אין מעמידין¹⁹, והתם אין נותנין בו אלא²⁰ מעט יין, שאלוונתית כברייתא אין בה יין כמו שפירש ר"ח ז"ל²¹ ובעת מכירתה הם מערבין בה אותו מעט יין, והתם הוא דלא מתסר במגע גוי, וכן נמי תבטול שנחערב בו מעט יין כיוצא בזה. ואילו היה דעת המפרשים ז"ל²² שבמעט יין מבטל בשליש או ברביע שנחערב ביין כל ששינה טעמו אין בו משום יין נסך, כמה היה להם פשוט שאם נחערב מעט יין בתבטול שאינו נאסר. אבל יראה דבתבטול וכיוצא בו הוא שאמרו ובמעט יין, אבל בענין אחר אין לנו ויינמלין שהתירו בשליש פלפלין היינו טעמא לפי שהפלפלין לרוב הדותן הם משנין לגמרי טעם היין, מה שאין כן ביין מבטל.

ויש מגדולי דורנו שסובר כי ברוב יין מבטל הזה מתבטל השאר, ומדמה²³ זה למה ששינו במסכת כלאים²⁴ אמר גמלים וזמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הגמלים מותר

דבש הואיל ואינו ראוי למזבח הרי הוא כמבטל וכשיכר²⁵ ואינו מתנסך ומותר לשתותו עם הגוי, וגם בארצות האלה אני רואה שהן נוהגין קולה על פיו, על כן לפי זאת הסברא יראה לכאורה דכיון שיין מבטל אינו ראוי למזבח, וכדחתן במנחות פרק כל קרבנות ילצבורי דחתן התם אין מביאין לא מחוק ולא מעושן ולא מבטל ואם הביא פסול, אם כן הרי מעט יין מבטל כמעט דבש, וכשם שיין שנחערב בו מעט דבש אינו נאסר במגע גוי לפי דעת אלו הגאונים, הכי נמי יין שנחערב בו מעט יין מבטל אינו נאסר. וזו היא קולה יתירה, דמבטל כל שהוא מכשיר חבית גדולה, ואין הדעת סובלת כן.

וכי מעיינת בה שפיר אין הגדון דומה לראיה, דאילו שאור ודבש הם פסולים בכל שהוא וכדנפקא לן מקרא בפרק כל המנחות באת מנה²⁶, אבל יין מבטל אינו פוסל עד שיפול ביין מעט שאם רואין היין מבטל כאלו הוא מים לא היה לו מראה יין, וכאחת ששינו בזבחים בפרק התערבות²⁷ דחתן התם דם שנחערב במים אם יש בו מראה דם כשר, נחערב ביין רואין אותו כאלו הוא מים, נחערב בדם בהמה או בדם חיה רואין אותו כאלו הוא מים, והכא נמי לא שנה, דדם זבחים ויין שקדש בכלי שרת לנסכים כי הדדי נינהו, וכי היכי דבעינן התם לפוסלו שלא ישרר לו מראה דם הכי נמי הכא אינו נפסל אלא אם כן היין מבטל אילו הוא מים לא היה משתנה מראיתו למראה היין בשביל היין, אבל אם יש לו מראה יין אינו נפסל, ודכותה לענין מגע הרי הוא נאסר. ואין לומר שלא נאמרו דברים אלו אלא בדם זבחים אבל לא לענין אחר, דהא בגמרא משמע דבכל דוכתא אמרינן הכי, דגרסינן התם עלה דההיא מחמתין²⁸ אמר רבא אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן ברובא ואמור רבנן בחזותא, מין בשאינו מינו בטעמא מין במינו ברובא והיכא דאית ליה חזותא במראה, משמע דבכל דוכתא דאית חזותא אמור רבנן הכי, והכי נמי אשכחן דמי מקוה הם נפסלים במראה בראשון ממכות²⁹. וזהו כל מה שאפשר להחמיר בנדון זה.

ואולי נאמר כי כשנחערב היין קודם שיקדש בכלי שרת אולינן בחר חזותא לחומרא, שרואין היין שהיה מבטל כאלו הוא מים אם שינה מראה היין המבטל ולא נשאר בו מראה יין הוא פסול³⁰, ואם לאו הרי הוא כשר, ולפי זה במעט יין מבטל שנחערב ביין הוא נפסל, וכן נמי לענין מגע גוי לעולם אינו נאסר אלא כשרואין היין כאלו הוא מים והיין המבטל לא נתן בו מראה יין, ותהיה זו קולה יתירה גם כן, כי

2 כ"ה בכתה"י וצ"ל בדפוסים בט"ס: וכשר. 3 פו. ב. 4 מנחות נח, א. 5 עז. ב. 6 שם עט. א. 7 ד. א. 8 המשפט משובש, ונדכע"ל: שרואין היין שאינו מבטל כאלו הוא מים, אם היין המבטל שינה מראהו למראה יין הוא פסול, וכי. 9 מנחות כג. ב. 10 ביצה לת. ב. 11 גאוןי המערב המובאים בדמב"ס שם (הע"ו 1). 12 רא"ש ע"ז פרק שני סימן יג וז"ל וי"ד סי' קכג. ועיין בתשובת רבנו לקמן סימן פה, בריב"ש סי' קפ, ובכס"ס על הרמב"ם שם. 13 בחידושי לע"ז ל, א ד"ה יין.

14 כ"ה בכתה"י וצ"ל בדפוס"ר בט"ס ינבטל, וחקון בסוגריים בדפוס השני. 15 לפנינו בגמ': אנומלין. בכתה"י: יין נמלין 16 הרמב"ן שם, והרשב"א בתורת הבית בית חמישי שער שלישי הסתפק בפחות משליש פלפלין, וע"ז לקמן סי' פה. 17 ע"ז ל, א תרד"ה אלונתית. 18 סימן קנז. 19 ע"ז שם. 20 כ"ה בכתה"י ובקצור התשב"ץ וצ"ל בדפוסים בשמטה תיבת יאלאי בט"ס. 21 שם, 22 כ"ה בכתה"י וצ"ל בדפוסים: ומרמין. 23 פרק ט משנה א.

למזנפת ששם מניח תפילין, ומשמע דעל גבי זיך ומזנפת לא. וכבר תירצו בזה¹⁰ דהתם שאני לפי שאסור לחת כלי של מזוה על המזנפת¹¹, אבל בזבוע של ראש שפיר דמי.

דאני לא מלאני לבי לנהוג כן, וגם הרשב"א ז"ל בתשובה¹² כתב שלא אמרו אלא להלכה¹³. ובפרק כל הללמים¹⁴ מלאחי גבי עטרת מלכס שהקשו והא דעני אנוחי תפילין, ומירצו מקום יש בראש שראוי להניח בו שני תפילין, ולא תירצו שיניח תפילין על העטרה. ולא חזינ¹⁵ לרבנן קשישי דעבדי הכי, וגם הרב ז"ל בתשובתו הנזכר כתב שדעת כל הגאונים¹⁶ הראשונים ז"ל אינו כן¹⁷. ובירושלמי פרק היה קורא גרסינ¹⁸ רבן יוחנן בן זכאי לא הוו תפילין זיען מיניה¹⁹ לא בקיטא ולא בסיתוא, וכן נהג רבי אליעזר תלמידו אחריו. רבי יוחנן בסיתוא דהוה חזיק רישיה הוה לביש בדריעה, פירוש חזיק רישיה שהיה חלוש כי כן לשון הירושלמי²⁰, ובגמרא דידן פרק הנודר מן המזבול²¹ חזיק רישיה²² עד גא דעלרתא כי הוה שמי ארבע כוסות ליל הפסח, ומפני חולשת ראשו לא היה מניח של ראש, ונראה שעל הסודר לא היה ראוי להניחה. ואילו היה מותר להניחה על הצד לא היו אומרים²³ העושה תפלתו עגולה סכנה ואין זה מזוה, משמע שעל ראשו מניחה, ואם היא עגולה דוחק על ראשו וצא לידי סכנה.

וגם סוגיא בפרק המקבל דנושא משוי²⁴ מוכחא שפיר דשפיר דמי להניח סודרו על התפילין, וכן כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות תפילין²⁵ וזונף עליהם מזנפתו, והמניחם על המגבעת ואחר כך לובש בית ראש עליהם עליו נאמר הכסיל בחושך הולך²⁶, שאינו מניחם על שערו, ואינו מגלה אותם לקיים וראו כל עמי הארץ²⁷. ואי משום וראו כל עמי הארץ²⁸, כיון שהוא במקום וראו²⁹ שפיר דמי, כדאמרין

ואם רוב מן הרחלים אסור, מחצה על מחצה אסור, וכן הקנבוס והפשתן שטרפן זה בזה. ולפי שאין לנו בקיאות בדרכי עבודתו, ואפשר שלא היו מנעין מלנסך אלא אם כן היה כולו מזבול, על כן ראוי למחות בדבר, ולא ינהגו קלות ראש בזה שלא נהגו בו היתר עד עתה.

ולענין שיעור רחיחתו ששאלת מאימתי נקרא מזבול, כבר ביארוהו הראשונים³⁰ כי הגאונים ז"ל כתבו שמשעה שהרמיח נקרא מזבול, אבל הרמב"ן ז"ל³¹ חלק עליהם והביא ראיה שאינו נקרא מזבול עד שיחסר ממדתו. והרשב"א ז"ל³² להעמיד דברי הגאונים ז"ל אמר שהכל הוא ענין אחד ושיעור אחד, שעל ידי רחיחה הוא מתמעט³³.

שאלה ל

עוד שאלת מהו להניח תפילין של ראש על המגבעות. ואמרת כי היה נראה לך שאין ראוי לעשות כן, מדאמרין³⁴ והיה לך לאות³⁵ ולא לאחרים לאות.

תשובה אדרבה, מהתם מוכח שמוחר, דהא בשל יד לא מיחסרי ליתן על בית אונקלי דהיינו על בית יד חלוקו מנחון אלא מהאי עעמא, הא לאו הכי שרי, וכדאיתא במגילה בפרק הקורא את המגילה עומד³⁶, אבל בתפילין שבראש דליכא למידרש הכי שרי, אדרבה הכי עדיף דכתיב בזה³⁷ וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ודרשינ³⁸ אלו תפילין שבראש. וכן דעת הרשב"א ז"ל בחדושי³⁹, וכבר כתבת אתה כל זה.

אבל מה שראוי להקשות בזה הוא מה שאמרו בשני מונחים⁴⁰ ובראשון מערכין⁴¹ שערו היה נראה בין זיך

שנים, אע"פ שלא ראיתי לאחד מהראשונים ז"ל שנחטפו בזה אלא נראה דעת עולם שאין נותנים אותה על הבגד שבראש כדי שלא תהא חציצה בין תפילין לראש. וכן בח"א סו"ס תתנ"ו נוטה לומר שרק בקציצה של יד איכא חציצה, ומסיים 'כן נראה להלכה, אבל למעשה בין בשל יד בין בשל ראש רואים מה שרבים נוהגין, וכמו שאמרנו בירושלמי כל הלכה שהיא רופפת בידך ראה האין עבור נוהגין ונהוג כן. ועי' בשו"ת הריב"ש סו"ס קלו שכתב בשם הרשב"א שמוחר להניח תפילין של ראש על הכובע, והקשה עליו מהגמ' בעי' הנ"ל ונשאר בקשיא, וסיים 'אבל רבים ראיתי נוהגים להניחם על הכובע על פי סברת הרשב"א ז"ל, והר"ן ז"ל כתב סברתו זאת במגילה בפירוש ההלכות (דף טו ריש ע"ב בדפי הרי"ף) בלי חולקין. 18 ברכות פ"ב ה"ג. 19 כ"ה בכתה"י: בדפוסים: מיני. 20 ראה שם שתי גרסאות ושני פירושים למלה חזיקין, 21 נדרים מט, ב. 22 לפנינו בגמרא יחזוגרנו צידעין. 23 מגילה כד, ב. 24 כבא מציעא קה, ב. 25 פ"ד דה"כ. 26 קהלתב, יד, ע"פראשהשנהיד, ב. 27 דברים כח, י. כוונת ההוכחה היא שאילו היה מותר להניח תפילין על המגבעת משום 'וראו כל עמי הארץ' לא היו מתירים להניח סודרו על התפילין. 28 רבנו מקשה איך מתקיים 'וראו כל עמי הארץ' אם התפילין מכוסות במזנפת וכד'. 29 בדפוסים נוסף 'כל עמי הארץ', ואינו בכתה"י.

24 הראב"ד (הובא ברמב"ן וברשב"א דלהלן) וספר התרומה סימן קנ"ה. 25 בחידושי לעז"ל, א ד"ה מצאתי. 26 תורת הבית בית חמישי שער ג. 27 דברי רבינו הובאו בב"י יו"ד סי' קכג ד"ה כתב המורדכי וד"ה כתב הרמב"ם, ועי' לקמן סי' פה. ל. 1 מנחות לו, ב. 2 שמות יג, ט. 3 בכתה"י נוסף כאן 'אלא'. 4 כד. ב ע"פ רש"י שם, וכך מפרשים בערכין ג, ב רש"י ותור"ה שלא יהא דבר חוצץ, והרא"ש בתשובה כלל ג סימן ד (וכן בפסקיו ברכות פ"ג סי' לא ובהלכות תפילין סי' יח) חולק ומפרש משום חציצה. 5 דברים כח, ג. 6 ברכות ו, א. 7 למגילה כד, ב ד"ה ציפה זהב. 8 א יט, א. 9 ג, ב. 10 הרשב"א במגילה שם. 11 ובשו"ת הרשב"א ח"ג סו"ס רפ"ב (וכן בתשובת הרשב"א המובאת בארחות חיים הל' תפילין סי' יח) תירץ שכיון שגם המזנפת מצוה היא חוצעת בפני מצוה אחרת, עיי"ש. 12 שם, עיי"ש. 13 בקיצור התשב"ץ נוסף: ולא למעשה, ובשו"ת הרשב"א ח"ו סי' תט התיר למי שחש בראשו, והוסיף שיש אוסרין. וראה עוד שם ח"ה סי' יב ובמיוחדות לרמב"ן סי' רלג. וראה להלן. 14 עבודה זרה מד, א. 15 בכתה"י: ולא חזינא. 16 בכתה"י התיבה איננה. 17 לא מוזכר כך בתשובת הרשב"א שבה"ג, אך בתשובה שבמיוחדות שם כתוב 'מסופקת היא בידי' (שאלת היתר החציצה בתפילין של ראש) מכמה

בעזה"י

שאלות ותשובות

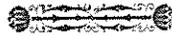
מהר"ם שיק

חלק אורח חיים ואבן העזר

כל הדבר הקשה אשר הביאו אל משה אאמ"ו כבוד הרב הנאון המובהק רבן של ישראל
בוצינא קדישא כבוד קדושת שמו הפארתו מוה' **משה שיק** מברעזאוווע זצוקל"הה . הי'
רועה צאן קדשים עדת ה' דקהל יערנן ערך כ"ד שנה . ובק"ק הוסט זרחה שמשו קרוב
לשמונה עשרה שנה ושם חלקת מחוקק ספון :

וזאת הברכה אשר השאיר אחריו . יותר מאלף שאלות ותשובות על ד' חלקי השי"ע . חיבור גדול על התריון
מצות . חידושים על רוב מס' השי"ע . מדף לדרך כמש . ועל רוב סוגיות השי"ע על כל סוגיא וסוגיא סמה
קונטרסים . מלבד חידושי אגדה וספרי טוסר הרבה מאוד :

נדפס בהתאמצות והוצאות צאצאי המחבר הי"ה הרבני המופלג מוה' **יוסף שיק** בן המחבר
והבחור החרוץ ושנון כמר **אליהו** . ואחיו הבחור **חיים** בני הרבני המופלג מוה' **חיים**
שיק ז"ל בן המחבר זצוקל"הה :

נדפס בארץ ישראל
תשל"ב

יהפוך פניו לצבור וישא כפיו. ואף על גב דאין הילוך הפסק. עכ"פ הרי אפשר בלא"ה:

משנה ה המחפלת וטעה סימן לו שלא נשמע הפלתו. אפילו ש"ך כשמחפלת לפני התיבה. אף על גב דכתיב הן אל ככיר לא ימאס:

אפילו ש"ך

פרי הגפן. ועל פרו הוא אומר, המוציא

הברכות ר"ל בא"י אמ"ה. ופירו

יג א"כ. ועל פירות הארץ והבז ומרדים והטל וכיוצא נקמ' המניח ז"ל בפי"ט מהל' כלאי טור יו"ד ק"ר ל"ז ח"ל הארבעו קבלה טהרה והס המשה מני' די והאמנים והעדשים והאורז והדו וכיוצא. והט' ונקל ורעמי גנב למחלו אדם והפרי של אותו הזר והשומן והרע מזוי חרע לפס ו רעמי גנב ע"כ המוציא ר"ל אומר המזליח לסמ מן הארץ ר" לברכה בטעם המזליח להטות וזו נכתיב אל מוציאם ממזריס וכסנ ככרי המזליח נמי לשכר משמע וכבר הולא וע"כ דלכא נמי ק' ו

ד המסעיד ומשמה כמסעידת ה"ך ש"ן מקדשין עליו. דל"ן זה מנהב כמסעיד (ב). ע"כ מולח מסעיד וע"ן כמתי רמ"א ס"ר קכ"ג והוא למשעירם מעטעם כמזס. ואין מו לביסוף. יברך כמתי"ב דפי"ב ס"ב דמנצח כמתי"ב. ואף ד"ס לחלק. ע ולדברנה מלוה קספיד ולא גרס מא כמתי"ב [כמתי"ב ס"ט מתי"ב ועי' ט"ד ור"י ס"ה] אלא דלאמ"ה הגהות וז"י ממוניס כמפירו כ"ק: ה מהשיב אהמה יברך כמתי"א. ועל לחס ה מורא וההאלמה. או עניה כמתי"ב מלאך המזליח יהי"ט י"ט. ולדמי הארץ הוא ס"ב ס"ל לכל טהומ הטנ דהמה שאר ק"ל מוזן קל ואין כפי גנדה וק מתלוזת קליפת הארץ טורח פרי האדמה. אולם לחס להצטו טס גדול וחוק. לכן גדול הכדור ומעמקיו הכמות טולה ה לאור דבר המוחזק ממ האדס כמיי

נתבטל מתורת לחס (א"י קמ"ט) ס נתבטל תהלה ואמ"כ נאפה. כמיי אלפת מתבטל לחס גמור. מש"א"י ובלגל אפילו פחות מכזית. מנצח הכלין הרבה. אפילו י"ט בה ג"כ מ רק העיקר שצניב המלי' (ש"י) ש ב"כס"ן. לדוקא בגלל כשיעור שו כשיעור הוא. אפילו הוא שבע בח אכלתו לאכל כשיעור. אם יש שני עכ"פ ברכת המזון. וכ"כ עיקרה נתנויר ואחפה (מג"א סקמ"ה) דינו ס. ועשה עי"ו ריקין דק הניקו פלדשין ממולח בנשר ויגיס. או משום ספק ברכה (מג"א סקמ"ה):

דחידו לס להטות בפרט לא יעלה לתקו להצטו א"ל הלחם. ומכ"כ י"כ לש"א דר

תוספות יום טוב ברכות פרק ו

פ"ו א ביצה. מלה מורכבת משלש מלות כלי זה על אחי ענין וכו'. הרמב"ם. ובחנם הגיה ה"ם בריש פרק הזה ובפרק אחיה נ"ך ששני שם כחמה לא ש"ן דרך בעל הלשון בלוחו מרחהו ובלוחו מקל' : ביצה מברכין לבדנה שמתכרין כדי שלא יהנה מעולם הזה בלא ברכה. מוס'. והר"י כחז דקאי אדמנן פברק קמח לחמוס ושלא לחמוס. אלא שקודם לזה הוצרך ללמוד ולפרש כל דיני ק"ש וברכותיה והתפלה: האי"ן. עיין במשנה דלקמן בפ"י הר"ב: בורא פרי העץ.

הניח תחלה כל ברכה מפני שהוא דבר משתתף בכל הברכות ר"ל ברוך אחי ה' אלהינו מלך העולם. הרמב"ם. ועיין רפ"ע בפירוש הר"ב: הי"ן. פ"י הר"ב שמוחן חשיבותו וכו'. דכתיב (מהללס קד) ויין ישמח לבב אטש ועוד אי שמי פורחא סעיד נמי. ובפס משום דכתיב (סס) ולחם לבב אטש יסעד. גמ':

פירוש המשניות להרמב"ם

פ"ו א ביצה מברכין ע"פ הפירות ע"פ פירות האי"ן הוא אומר כו. מלה ביצה מורכבת מג' מלות כאי זה צד ופירושו על

פ"ו א ביצה מברכין. לא ש"ן להקשות מנה היכא קאי דקמי כ"ד כדפריך ברש מכלתין משום דהכא כגרג הוא לבנך דמסיק בגמ' דאסור ליהטות מן הטהי"ו בלא ברכה. א"י י"ל דקאי אמתני דמי שמתו דקמי בכל קרי מנצח לאחרי וזהו מנצח לפניו וה"ו ש"ך הכא לבנך על כל דבר ודבר. ע"כ קאתר הכא כיצד מברכין. מוס' ז"ל אל דבני יונה ז"ל מירך כגוונא אחרתא ח"ל כיצד מברכין וכו' דרך המלמד לדקדק בלשון כיצד לומר דבר אח"כ הוא אינו נוטל אלא על דבר שהכרח מתחלה. והכא חזר למאי דאמר"י בפ"ק שלא לחמוס אינו ראוי לחמוס וקאמר עלה בגמ' כגונך ברכה תהות והפירות ואחר שפי' ענין שאר הברכות של ק"ש ותפלה שואל עכשיו בברכות הפירות שאזי יטול לחמוס בה בברכה אחיה טפה שלה ע"כ וכן פי' הר"ב יונתן ז"ל וראיתי להעתיק בנה כל פי' הר"ם שיריליו ז"ל כיון דמנה כיצד מברכין משמע דכבר שנה חייב אדם לבנך על הפירות ונראה דקאקרא ק"ל דמתיב לבנך אשבעת המינין. דכתיב ארץ חטה ושעורה וגו' והמתייבס כתיב ואלעל וטענה וברכה ויבין דמנצח לאחריהן כ"ס דמנצח לפניהם דכשהוא שבע מנצח כשהוא רעב לא כ"ס וכיון דגלי כסו רמזהנה דמתיב ה"ה כחלמיני. ועוד נראה נכון דהיינו דקא בעי גמ' מתי"מ ומתוך דקאי ארץ חטה ושעורה וקדש הלטלים מלמד שטעוין ברכה פירות האילן מטי שריין באפלה לפניהם ולאחריהם. חוץ מן

תפארת ישראל

(א) אביי ואש"י שפני המריס שמיעמן דליתא לגוף הפרי עמונו. ואפ"ה מסיק הרמ"א בא"ח (רי"ב ס"ו) דמנצח לבסחלה שהכל א"כ כ"ס הכא שהוא רק משקה היוצא מהפרי. מ"מ יין דחשוב דקטובה לו ברכה בפני עמונו. די בנאס מוירדין אותו מבסח"ג למדרגה שלטובה ממנה כפיה"ע. לא למדרגה עוד יותר החתומה דהיינו שהכל. וכפס דמוירדין אותו ג"כ רק חד מדרגה דהיינו לברכה דמ"מ. ואש"י דבפס שריטלו יש בכל פרוקה כזית. אש"י ש"ן צו חוצר לחס מנצח המזליח. כא"ח (קמ"ט ס"ה). בטבע לפני זה להיו כפרוסה כזית. י"ל דשמי ושמי דוח"ק:

ולא היה יטל למיני כיצד מברכין על האלוניס שהרי גם על משקן מברכין (ב"י): האי"ן. המחל בשל אילן חמיש שהטובה הכל להנה ש"י ק"ל דמפר"ס קודמת לבסח"ה [מאש"ג דמנן כמ"י ר"ח] סתם תחלה דלחה שיהיה יקודס וספורה וז' כהב כס"י י"א. מ"ט כבי פסק בס"ז שם אדם חזר לו דמפיה"ה יתרה כמנחת קמימח ואם ש"ן כמפיה"ה יברך כמפיה"ה חללה. ר"ל דמתי"ב נמי כעין. וברכה שהכל מנה אפר כמפיה"ה דלכ"ס כמפיה"ה קמ"ט (ש"ל). א"י המשום דמיה ליתא טלנטה (רמ"י). (מתי"ט) ד"ה בש"ה"ה הניח תחלה בר. א"י ולכן נמי לא נקט מנצח כמו שהמחיל בלד מברכין. משום שהיה יין המריס אינו נציק הברכה. שהוא הברכה והסם ותלסת אלא שנצק הברכה תהיה לכל מן משקן ברכה: מן הי"ן. איכא למתק דהא יין בכלל משקה הוא וכי הול"י על כל המשקים שהכל מן מין ומלכ"ה הכי פשטם דפירוש שפסטן משקה היוצא מן

צינונים
פ"ו א ביצה. לה. פירות האי"ן. מתי" ס"ח מהל' ברכות הל"ט סגנ ע"י כ"ו טור ס"ע א"ח סימן ר"ב פסק"ה א"י שבי"ה הי"ן. ס"ה

שינויי נוסחאות
פ"ו א אומר. נמשך גביראה אומר. וכן בכל המשנה:

תוספות אנשי שם
פ"ו א ביצה. אש"י דהנה לן מנה נמת"י ברכת האפלה והספיה ורלה השעשה ולא מתי ברכת ההס' מתי תלי דלף ה"ל תהקת קדמיס כמל' הברכה דמנרל הוא שלא יהיה אדם מעש"י בלא ברכה. אלא דלא קמי אלא מה דתיב מיה דנתיח כגון ברכה האילן מין מן יין והלך מן חן מן הפס. וכן מה דתיב ר"י שנתנה כגון דיקות. וכן הני דלא ידע ט"ל ה"ל כגון דהיה"ה ושמיה אל ברכה הרי"ה ס"ב כמתי"ב וז"ל אומר על הבורג וכן הפס"ה ידוע ש"ל על העץ יברך על כשתנין וכן כ"כ הי"ן כמתי"ב (רמ"י). ח"ל כמ"י יש למנהיג אש"י ש"ך הכא לברכה מתי"ט. אפשר דלא נקט כמ"א אלא ברכה ללליה שכלתה מינין הרבה ולפי"ה מתי"א ידעי דנקט ללליה נקט נמי כמתי"ב ודחי' וז"ל ומה' לא תפסי מל"ק מן חן המ' ומיני טוונס דהא ק"ל אין למדמן מן הכללת אפילו נמקוס שנאמר ט' מן. ע"כ: מברכין. ר"ל דשהלה אחר מנצחין ג"ל רביס דקאי אמה מתי והואר הברכות המכרס במשנה. מש"א"י א"כ בכל מן ומיני המריס מן נקט אותה ג"ל יחד דהיי' נקט אותה ג"ל יחד דהיי' ק"ל כמתי"ב דדוקא א"ל אם י"א מולח דהיי' כמנצח לבנך לפניהם מש"א"י כ"ס י"א ככר דלתי. מתי"ט (י"ו): מ' הפירות. אש"י דמנן כמ"י אש"י גדול מן הארץ. הכל כמל' פירוש כמפורס' בקדושין כמ' ופירות נמי כמ' חלופין בלד הלויך בשר אור ס' וע"פ כמפיה"ה ר"ה ומה' ס' ו' ולא היה יטל למיני כיצד מברכין על האלוניס שהרי גם על משקן מברכין (ב"י): האי"ן. המחל בשל אילן חמיש שהטובה הכל להנה ש"י ק"ל דמפר"ס קודמת לבסח"ה [מאש"ג דמנן כמ"י ר"ח] סתם תחלה דלחה שיהיה יקודס וספורה וז' כהב כס"י י"א. מ"ט כבי פסק בס"ז שם אדם חזר לו דמפיה"ה יתרה כמנחת קמימח ואם ש"ן כמפיה"ה יברך כמפיה"ה חללה. ר"ל דמתי"ב נמי כעין. וברכה שהכל מנה אפר כמפיה"ה דלכ"ס כמפיה"ה קמ"ט (ש"ל). א"י המשום דמיה ליתא טלנטה (רמ"י). (מתי"ט) ד"ה בש"ה"ה הניח תחלה בר. א"י ולכן נמי לא נקט מנצח כמו שהמחיל בלד מברכין. משום שהיה יין המריס אינו נציק הברכה. שהוא הברכה והסם ותלסת אלא שנצק הברכה תהיה לכל מן משקן ברכה: מן הי"ן. איכא למתק דהא יין בכלל משקה הוא וכי הול"י על כל המשקים שהכל מן מין ומלכ"ה הכי פשטם דפירוש שפסטן משקה היוצא מן

ימנורא

ס ברכו פרק
יבד מברכין.
לחמום ושלח
משנה דלקמן

בין חוץ מן
ומו קבעו לו
כן הפת:
ימר, בורא

משום דכתיב

ימה לו. וחזין.
ד משתתף בבל

ברכות פרק ו

פרי הגפן, ועל פרות הארץ אומר, בורא פרי האדמה, חוץ מן הפת, שעל הפת הוא אומר, המוציא להם מן הארץ. ועל הנרקות אומר, בורא פרי האדמה. רבי

פירוש המשינות להרמב"ם

הברכות ר"ל באי אמ"ת. ופירושו ידקות. הם העשבים אשר מנהג לאכלם חיים או מבושלים ואשר מנהג לאכלם מבושלים כגון

מלאכת שלמה

ואם ע"כ, ועל פירות הארץ, הקטניות נקראים פירות הארץ
וכמו והדרים ותמא וכו' נקראים ידקות. וה"ל יונה ו"ל, ח"ל
הרמב"ם ו"ל בפס"א מה"ל בלחם וימיהו לה בקיבור כפי שו"ע
קוד ו"ד ק"י ר"ז ח"ל הורעוים מתחלקים לשלשה חלקים הא'
נקלה מנואח והם המשה ממי דגן, הכ' נקלה קטניות כגון הפול
והאפונים והעדשים והאורז והדוחן והסומסומין והסרגנין והספיר
וה"ו"כ, והג' נקלה ורעוים גנה והם שחר ורעוים שאינם ראויים
למחל אדם והסרי' של אותו הורע מחלל אדם כגון זרע הנללים
והסומין וזרע הזור וזרע למת וכו'. וזרע הפשקן ה"ה כגלל
ורעוים גנה ע"כ. המוציא להם מן הארץ, גמ' מ"ד מהו
אומר המוציא להם מן הארץ ר' נחמיה אומר מוציא להם דבעי'
ברכה הגונה דמחמשתא לשעבר שריי כשר הוציא להם הזה מן
הארץ נשבע שהוא כל אלוהים המוציא ודאי לכ"ע משמע לשעבר
מכחיה אל מוציאם ממתים וכפאחמרה פ' בעטם כשר ילאו ורעו'
כשר המוציא נמי לשעבר משמע המוציא לך מים מזור החלמים
וכשר הוציא וזע"ג דליכא נמי קרא החריטא דכתיב המוציא לחם

מה

ציונים
פירות הארץ, מ"י שס
מגם שס טור שו"ע שס
פירוש רב ספק ח' שיעל
הפת, מ"י שס פ"ג
הל"ב סמג שס טור שו"ע
שס פירוש קמ"ו ספק
כ' ועל הירקות, מ"י
שס פ"ח הל"א סמג שס
טור שו"ע שס פירוש רה
ספק ח'.

תוס' רעקיא

פ"ו N א (אח"ל) המוציא.
בשי' דף ל"ח פלגי
דלרבנן המוציא דאפי'ק
משמע דכתיב המוציא לך
פירוש רב"ז פ"ל להבא
משמע שנאמר המוציא
אתכם מהחם סבלות
מצרים, ורבנן וכו', ע"י
רש"י דר"ז יתכן לקרא
דרבנן דרד"ן היה מוציא
להם כ"ס במדינה, וקשה
ל"י מה יעשה ר"ז בקרא
המעלה אתכם ממצרים,
וכן המוציא
אתכם ממצרים וכו' ור"ז
דאפי' משמע ועיין
עירובין דף י"ט תצ"ע.

תוספות אנשי שם

מכרן עליון כפי' וכו'
קלה נגמ' ג' מן שקות
אין נחש' לא משמע כן.
וי"ל דנחש' השקא היולא
משאר פירות כגלל חשקה
הוא ח"ך ח"ן ופירוש דמכרן
במס' המזנות וכן שבת
מחם עירלה אלא על
היולא מחים ועינים וכן
לנכין מחמה שס, וה"ה
דמכרין על שכן שם
כפי' השקא דלא חוק
זה כדל"א בגמ' (למ"ט):
בפ"א א"ה על החקלא
נקראים פ"ה העין ופ"ה
האדמה ופ"ה החשש
נקראין פירות האילן
ופירות הארץ, והבדלת
בין נחש' על ל' המקרא,
אלא התבא ככ"ל על דבר
זה מכרן ברכה ו' קורא
הדבר ההוא בלשון חכמים
שהוא מדבר ט': מן
הפת, משמע דפת כגלל
פירות וז"ל פת קטניות
מכרין כפי' כמו על
הקטניות והפוסקם לא
כ"ל אלא שכל ז"ע
(למ"ט): המוציא.
א"ה כפי' לא חקני
לכרן מחמה דנורא עדי'
ט"י לבלול התבא כדל"א,
ומ"מ לא חקני לכרן כדל"א
פירות מן האדמה כמו
השדה התבא הכריאה כדי
לבלול נמי של עשבו דאין
נורא מן האדמה כ"ל פ"ה
מפר', ולכן אינו אומר
שכל ואשילו לבי' דלק'
פ"ח מ"ה ומדובר' שס
וע' מ"ה פ"י קמ"ו ספק
ופ"י ר"ז ס"ק י"ד.
משל"כ בלחם דכ"ן
דחכ"ו את הלחם בפרט לא יעלו לחמן כדל"א לכן מוציא ר"ל
להוציא את הלחם, והספ"ו ג"כ לשה קורא (הבט"ל ק"ד י"ד) הוציא להם מן הארץ; ועל הירקות, ובל"ה מותר דהא ידקות נמי ה"י כגלל פירות הארץ וה'

פיר כנרכה שס
אומר עין פתם
ני שבעינן אין
אז פירות אלא
י' כגון קשאור.
ני אמוראי. על
ן, ומ"ש פלג
וב ש"ל קומה
ח השלר וכחש
לי דשא כן יל
סוף לשון יחד
הקן שיה' דאין
זכר הרב רעיו
ע"י השבו יתה
ומשמח ומו'
לא כל למעט
נחמא מיסעד
ר. דרזיני שפי'
דמתני' דקמני
יין כפי' לא

ה הפרי ענמו.
כחלה שכל.
מ"מ וין דחשוב
זומו מוכפ"ג
יחר מחתוה
דרכה דרזיני
פרוסה כויה.
(קמ"ט ס"א).
שאינו ודו"ק:

וי שסוכה מל
א יעוב כפלה
א. [מ"ט] ד"ה
ה ברכה משנה
קה היולא מן

י כ י

ד מרעוד ומשמח כמסקנה הש"ס, ומה"ט י"ל כנסת יום. חף
שין מקדשין עליו. דלון זה מכרן אלא מנאן [וכחש' בל"ש והל'
כנאר עקן (ב), עכ"פ חולה מוכין [ועיין שו"ת קב"ז וקניא]. [אב"י
ועיין נחשו רמ"א ס"י קב"ז והוא נדפוס האמטורג ומשמח נדפוס
חמשטרסם מטעם כחום. ואין מגלין אומר אלא לנטעין שנתוהו
לרפואה, יבד כפי' ר' דב"ה. רע"ה פ"ה משנתו כ' כ"ו.
דמכרן כפי' ר' אף ד"ס לחלק, עכ"פ הכה נמי לדרכיה יתיר הוא.
וארבעה מזה קעבד ולא גרע מאוכל כיו"כ מזהו מוכין סיכרן
כמ"ו [בא"ח ס"ח מ"ח וע' עוד שפסקין]. ועל"ל רזיני מ"ו [ק"ו
ר"ד ש"ח] אלא דאח"כ גאון וז"ל כהן דיבד כפי' ר' ורזיניו
כחוטם ככפ"ו כ"ק: ה' מדחשיב דעמיד (ג), וי"ל דלכ"ס על פ"ה
אחנה יבדן כפי' ר' ועל להם המוציא להם מן הארץ, ולא שניאין
בנורא והואלדמה. או שניאין במוציא מהארץ, משום דנורא הוא יש
מאין מוציא הינו יש מים. ואדמה הוא חלק העשירי שבארץ, אבל
ארץ הוא שס כולל כל שטוח העמונים כבודר הארץ, ולכ"ס כל פ"ה
אדמה שהוא רק מוון קל ואין לפון בו כח הוזה גדולה כל קך, לכן
נבאר רק מחצות קליפס הארץ מתש יש מאין, לה"י מכרן עליו
נורא פ"ה האדמה, אולם להם לבב אנוש יסעד למכרה. שררן
להוציא נגדול וזקן, לכן גדול אלונינו רוב כח מוציא מכללות
המזר ומעמקיו הסוחות טולס העמונים ככל מחסורו כדי שילא
לאור דבר המתקן כח האדם כפי'הא קעדהו דלג"ה והינינו יש מים

תפארת ישראל

(ב) וכן י"ל דח"ל ליתו עשה ולדחי לית' י"ל דהיינו דוקא בא"ח
לקיים העשה רק בנחיות הל"מ (במחמת ד"ח ע"ה), אבל באפסר
לקיים העשה בלי דחיות הל"מ הו"ל מזהו הכה בענינה, וא"כ
ה"י הרי יש לו להם משנה ויקדש עליו (בפסחים ק"ו ב'), [אנ"י
ול"ק א"כ מה מקדש נזיר (דף ד' א) לר"ש דלר"ש ח"ן וזכר
יוד לאסור מן מזהו כ"ן רשות ד"ן מזהו קדושה ואבגללה, מה
מושבע ועומד עליו מחר סיני מקרא דזכור את יום השבת וזכרו
על ה"ן, ואין נזירות חל עליו, אמאי אין נזירות חל עליו, הרי
אפסר לקדש בפת, דעמ' ע"ד כנ"י ר"ח בתוס' שס, וכ"י מושבע
וכ"י נחמיה, מיהו ל"מ מקדושה מן זק"ל ה"מ היינו אומר
דלגבי כפרת ח"ן זה המכרן אלא מנאן לא ש"ך מו למימר דיבא
עשה ויחיה ל"מ, דכל העשה הנעשה באופן משוקן כעבודת
כוכבים ולכדריהו אינה נחשבה לפני ה' כלל ומחמה נעניני כשקן,
ומעוררה חימה ולא אהבה ור"ן, וזה ג"כ כפרת גמ' כמדיכרין
(דף ו' ב) ובכ"י (דף ז' א) גבי גול דאמרי' ח"ן זה המכרן אלא
מנאן, כלומר דאין זה כשאר עשה הדושה ל"מ דשווא גול בעולה,
ולכ"ס בזהו פסקין בא"ח (פ"י הרמ"ט ס"א) דגול וקנאו כלל
שיוע מזהו (ע"י ח"ס) כוכה ל' ע"ה ד"ה חסד) דיבא אפי' ה'
יבדן ויחיה ל"מ, (ג) ולענין הלכה, ג' מרות כסת: פת גמור, פת
הבא בכוסין, ביטול הפת, כילד, פת גמור לר"ך ו' מנא"ס,
ח) שיהיה מ' מ"י דגן, (ג) שניטלם רק במים, ואשילו יש בו ג"כ
מעט שומן או שאר משקין או מנאן, כ"ן שרוב מהמים, לא
נחשב מחורת להם (א"ח קמ"ט ס"ו), (ג) שאינו ממונא בפירות ומנאן
נחשב חולה ואח"כ נאפה, כפרענעל (שס ס"ד), (ו) שאם נאפה במחנת
אלסם מחשב להם גמור, משל"כ ב"ס במחנת שומן הכנה, הו"ל כע"גון
ומבוטל, ובי"ס כל ו' מנאן ה"ל, הו"ל פת גמור לכל מילי,
ובאלו אשילו פחות מחיות, מכרן המוציא, ובזוה"ל לכול בית לר"ך נט"ו
והמוציא ובהמ"ו, כילד פת הבא בכוסין, בלש עישה כמשקין או
מנאן הרכה, אשילו יש בה ג"כ מעט מים, או שלשה גמיר לבד רק
שעשה העשירה וזה פלדאדען ממונא בפירות ואשילו לא אכל
המלך רק העישה שכיב המלוו (נט"ו שס קמ"ח) או שניחבם הרכה כגמור,
ואינו נאכל להשניע רק להעניג בעלמא, כל אלו נקראו פת
הבאה בכוסין, דדוקא באלל כשעור שרוב כנ"ה רגילין להיות שבעין
עליו, והוא כשעור ד' ביצים, לר"ך נט"ו והמוציא ובהמ"ו, וכלל
אכל מהו, אשילו הוא שבע באכילתו זה, מכרן במ"מ ולאח"כ
מעין ג', וא"ל נט"ו, ובה"ה חחלה דעמו לכולל מעט, ומנאן
באמנע אכילתו לאלל כשעור, אם יש שיעור במה שיכל אח"כ לר"ך נט"ו
והמוציא ובהמ"ו, ואם אין שיעור רק נזירוף מה שאכל כבה, לר"ך
עכ"פ ברבך המוון, וכ"כ עסקה שגילתה רכה ונאפה כגמור (שס
שס"ו) או במחנת בלי משקה (שס ס"ד) ואשילו ע"י שפיכה
ששפטו כגמור ונאפה (גמ"ה קמ"ה) דינו כפת כמטין לחלק בין
אלל שיעור קניעות או לא, כנ"ל, אבל כגללה רכה מקומח ומים,
ושופסין על כרל חס, ועשע עי"ו רקיק דק הנקרא מנאלאט כמדיית שלעווען,
אשילו קעב עליהו מכרן במ"מ ועל המחיה (גמ"ה שס
קמ"ה), מהו פלדאדען ממונא כגמור ודגיס, או בלש עישה
כמי ביצים בלי שומן ואפאה, יש להרהר מאלל מחנה פחות
מכשעור רק באמנע כשעוריה משל"כ ברכה (גמ"ה קמ"ד שס)
ובאנו רואה להחמיר, דינו כפלדאדען ממונא בפירות (ט"ו
קמ"ד ואין פסח); כל אלו, בין פת גמור.

נחשב מחורת להם (א"ח קמ"ט ס"ו), (ג) שאינו ממונא בפירות ומנאן
נחשב חולה ואח"כ נאפה, כפרענעל (שס ס"ד), (ו) שאם נאפה במחנת
אלסם מחשב להם גמור, משל"כ ב"ס במחנת שומן הכנה, הו"ל כע"גון
ומבוטל, ובי"ס כל ו' מנאן ה"ל, הו"ל פת גמור לכל מילי,
ובאלו אשילו פחות מחיות, מכרן המוציא, ובזוה"ל לכול בית לר"ך נט"ו
והמוציא ובהמ"ו, כילד פת הבא בכוסין, בלש עישה כמשקין או
מנאן הרכה, אשילו יש בה ג"כ מעט מים, או שלשה גמיר לבד רק
שעשה העשירה וזה פלדאדען ממונא בפירות ואשילו לא אכל
המלך רק העישה שכיב המלוו (נט"ו שס קמ"ח) או שניחבם הרכה כגמור,
ואינו נאכל להשניע רק להעניג בעלמא, כל אלו נקראו פת
הבאה בכוסין, דדוקא באלל כשעור שרוב כנ"ה רגילין להיות שבעין
עליו, והוא כשעור ד' ביצים, לר"ך נט"ו והמוציא ובהמ"ו, וכלל
אכל מהו, אשילו הוא שבע באכילתו זה, מכרן במ"מ ולאח"כ
מעין ג', וא"ל נט"ו, ובה"ה חחלה דעמו לכולל מעט, ומנאן
באמנע אכילתו לאלל כשעור, אם יש שיעור במה שיכל אח"כ לר"ך נט"ו
והמוציא ובהמ"ו, ואם אין שיעור רק נזירוף מה שאכל כבה, לר"ך
עכ"פ ברבך המוון, וכ"כ עסקה שגילתה רכה ונאפה כגמור (שס
שס"ו) או במחנת בלי משקה (שס ס"ד) ואשילו ע"י שפיכה
ששפטו כגמור ונאפה (גמ"ה קמ"ה) דינו כפת כמטין לחלק בין
אלל שיעור קניעות או לא, כנ"ל, אבל כגללה רכה מקומח ומים,
ושופסין על כרל חס, ועשע עי"ו רקיק דק הנקרא מנאלאט כמדיית שלעווען,
אשילו קעב עליהו מכרן במ"מ ועל המחיה (גמ"ה שס
קמ"ה), מהו פלדאדען ממונא כגמור ודגיס, או בלש עישה
כמי ביצים בלי שומן ואפאה, יש להרהר מאלל מחנה פחות
מכשעור רק באמנע כשעוריה משל"כ ברכה (גמ"ה קמ"ד שס)
ובאנו רואה להחמיר, דינו כפלדאדען ממונא בפירות (ט"ו
קמ"ד ואין פסח); כל אלו, בין פת גמור.

דחכ"ו את הלחם בפרט לא יעלו לחמן כדל"א לכן מוציא ר"ל
להוציא את הלחם, והספ"ו ג"כ לשה קורא (הבט"ל ק"ד י"ד) הוציא להם מן הארץ; ועל הירקות, ובל"ה מותר דהא ידקות נמי ה"י כגלל פירות הארץ וה'

הדקדק ויהי מעשה הדקדק שלום וברכה ודי יוסף לו כפטי כפליים מן השמים :

וכו שהקפיד על זה להמריץ כפליים יית דמולד העומתה לא נזר שמה יפברו ופיק הטעם כיון דהוא דרבנן אינו לטוב כי א"כ למה חשבו מדינן שבי וחלק וכשאר מלות דרבנן גזרו שמה יפברו . ולפי עמך לא ק"מ וכו' וגם כמלוא דרבנן שקטבו לא זמן ותחייב לעשותו חכם לטוב . והמריץ דברי סופרים ומלכו טוהרם כדי שלא יבולו לדי תקלה הוא עובל כל הכלים . וכה דעמיה רמז ממש תקלה בדיקן לא הייטן לתקלה וספרט לפי מהי דמריץ ודולד העומתה לא שיק חלף לגבי כפרים וכספים ורצין סן כנראה לי ומחיה חיים יתן לך ולמיתר חיים טובים ארוכים ומתוקים דברי רבך הורוש שלומך :

הק' מעט שיק מברעוהווע :

תשובה פיג

שליח חוטט זיס הי פי וישלה תרלינו לפיק :

החיים והשלום וכל טוב להרב המאוהב המופלג כפיה מוהי חיים זני וינקלר פי הדקדק רלפטרע ישיח :

על דבר אשר נסתקף מעלתו פי חי ראשון להלניק כפיכביים שיהו רגילין להלניק רי מבלומטן חילי ויהי נכסה לחר גי או די שעות ורועים להלניק שמן נלפט שממך חמר הפחילה ודולק בטוב ומבודד חלה ששסתקף מעלתו כיון שריתו רע וכן רלוי לחילה איכא למימר דאסור משום הקריטה לא לפתחך כענין שאתרו כחיה פי קיד ויכיר פי קיד כענין מפלל נכמה עכבר לחמור להלניק כפיכביים מיהו להטוין עס חילא בחיסור חילה ומעלתו פי שקפך הקריטה לא לפתחך כחיה בחולה ובכפיה דמותר בחילה . וכן אמרין כפוף פרק גולג וערכה דלא מחיי סימן למיש מוולין מהישו חביל כקולור והער גיכ מענין למתין כרהכיים פיכ מאיסורי מונח דחרט ערישה משום הקריטה לפתחך :

והנהרה לפעריד ודולדי כל דבר מהלום או פתוח וכו' לחלות דבר חין לעשות ממנו דבר מזה והות גי משום הקריטה לפתחך או משום כיווי מזה דבר נמי דלורייתא דילפיק ככפת דף כיכ ולכוון דכלסון דס ומכרס חין להלך אס הוא דבר המותר לחילה או לא ובכוסה דף ליו איכא חסם חרי לישנא חחרונ שקבוקו הסכברים וי מקרי דר . וכפיש חויה פי מרמיט כפי כנייהס ספק דחס קרקוהו הסכברים לא יעלנו משום מלום ועיי"ש בערוי סיקד דסק פי לישנא פלינו כשתחך וכלק קוקו הסכברים והרי עכיש פי חחרונ מותר בחילה חילו קודם סילוק . ואשי"ש חסור וקסוי לנדיר הערוי כפי קיד כיווד היסו דבריו סומרין . והכפת חמרם עס ככוסה הקסה גיכ בחחרונ דיש פוסקים מבררין וכמתין ספול נו עכבר חחרונ . וכפי הית כקושי"ח והכפת חמרם מתקן עיי"ש . ולי קסה כפיטור להטוין דאסור כסימן קיד דלף כי חין נו פי חסור להלניק כפיכביים איכ ליל טעמיה דמלום חיל גדלויה פי תקפיה ספקין דגם למזונ חמרין דלא סוכר חלף מנהמה סורוס יעיי"ש כניחא :

ומירו זה פי ליכס נדי חלף כפי כעול כפשים היינו כמדי דחילה . ולחילה . חלל לענין דבר חיבור חליו מיר דחילה חליו כמכש"מ כעל כרוכ כרחרתין כפיש דכלאים למר גמלים ולמר חרניים ולמר חלום כעל כרוכ וכו'ל כו"כ ההרש"ח כפכסיד דף יח עייב למתין כישור כפישית . והיי משום חיבור דלא הוכר דבר טמא הי מחככל כרוכ . חלל חוליל ולפין חילה עדין עס קומתה עליו . עייכ מלום לחלום . חלל כפיש פי למה יהיה מלום . כסי דלון חרם חללו . חלל לחור חיו מלום . ומכונה כנינו לחומר דבר ולכך סוכר סרווי עס חומר להלניק . חלל בחחרונ דכפיק כפי טמא וספר וסוד לחילה . חלף דרשלין לחללו הרי מלום לחללו . והשי"ן דפניו והכסיה הפמי"ע עמו חליו כחיה פי חיינו נמי כיון דחיה הי מפרוכות דבר טמא . ונהי דלכרוי כעל . חלל לנכות חין כעול . חלל בחחרונ איכא למימר דשרי :

ועיי"ש חין זה דמלום ספול לא חלף בחילה חלף חס הוא מלום ופחות וכו' לחיות דבר . ולכך נלפט שליו דלאורס הוא יפה ומבודד . מה לו חס הוא חיו רלוי לחילה . וחליו חס ריוו קסה קח דעתי ודומה למח האמריין כופים כל הלמיה מה שנסים כל מבריה ככפי . היי חס שקס מוטט כריתו . הוא מוכנה כלורו ולא מקרי מלום ופסו להלניק חזונו לעבר מלום . ורלוי שרי כעמך דקיל כפי דסייד חלף מולוקן נו משום דריתו רע ומחור ורולד מכולר דליו מלום למזונ משום ריוו . חפי דריוו רע כו"כ ער עיש לחוס כריחה רולד . וכנלפי"ש שליו סודר וכו'דלי חין

שיך נו שמה יתמו וכו'דלי רשלין להלניק חזונו כפיכביים כיון דלורו מביק ומבודד . רק כלחמסין לררין כיוו כלופן חלן נו חס שאתרו כפיש לכן . ולוי יזיר כרו כקודם כן כראה לי כיון כפיה : ואגב כחתי להסיר על דברי הרמב"ם כפיכ מאיסורי מונח עיי שם כדון יויד דעריש חסור משום הקריטה לא לפתחך . וחמה ספימ הרי כנמרח יליך מקרף דמן הכקר להוליה חת הערישה וחי' דסיל להרמב"ם דברי רק חסמכחה . וכו'דלי זה דבר קסה . וגם וכו'דלי כל הערישות חסרות מהיה לנכות . וכדמוכא בני מסוגי דחולין ייח דילף רוב מריש"א של עולה או חפרה לדומה הרי מוכח דעריש"א מהיה חסרה לנכות . וכו'דלי וגם ספימ מורה לוח וספיר"א לי סכרל או דקרפיהו לא לפתחך הוא סכרל דלורייתא . וסיל דכר סכרל מן סכרל הוא מהיה וכדמוכא מפיכ דכמוות דף כיו דפרין ליל קרל סכרל הוא יעיי"ש . וכחתי כעושות דף כיי כיי וכיון דסיל חלן לך קרל לוח עייכ כי דלסמכחה כעלמח הוא . חמס מה שמיכס ספימ דהא דקיל דלא מפסל משום מוס חלף חס הוא כפלי . חין זה מוכן . ורלוי כפי כן ויכול סיי סיי ספיל להקשות גיכ על לטון ספימ דהא כמחוט דף וי עייח חמרין כהישור דקרח דמן הכקר כה להוליה חת הערישה דלא מיכר עיי"ש . ולפטר"ח מראה ליכע דברי הרמב"ם ואפשר דגם ספימ כיון לוח . דברי עס חמרין דלכך לא וכול למילף כעל מוס משום דפוסל גם כמקריבין ולכך יליך כמה הרי כעל מוס ורולד חון . ועיי מדה כעל מוס ורולד חון הרי כפלי לך חלפוך מן הכקר על ערישה דלא יכיר . עיי"ש כפוף מסיק עס פי קרל חלפוך דמחקה סכרל חויל דדוקא בלא הי לו עשת הסוכר . ולכך חלפוך חסר יפכור וכו' וגם ספיל דדוקא כקיים לסיח ערישה וחי"כ חרדסה . חלל מדיס הקריטה לא הרי שטתו . ולכך חלפוך כן הכקר על הי לו עשת הסוכר וגם להקפס מעיקר"ה . ולפי"ז ליכא חו למילף כמה הרי כעל מוס ורולד חון דברי יולד חון לא הי לו עשת הסוכר חלן סלן לך הסוכר . ומחילת ליכא למילף בני מנעל מוס כדדרי עס . וחי"כ חליו מן הכקר שהליו ערישה חיו חלף כמריש"א דמיכר סכרל גלוי . ופמדה הקושי"ח ערישות חלף מנהגה חליל . זה הי לפתחי כוונת כפף מנסה כקושי"ח וזה נראה דכ"ה הרמב"ם ליכע דכר חמרונ דדבר סכרל סריך עיי' למה לי קרל וחי"ע על ערישות כפוליו חיל קרל ערישות דלא מיכר . וחי"כ יסוד חרדוס על הקריטה לא לפתחך חל"ע : ועוד מראה דהרמב"ם כיון ליכע קושי"ח חרדושים שקפשו עליו חס סריח מהיה לקולא חייכ חלף ליפין רוב מריש"א של עולה

ובשר חלימודים . והיה כרין פלתי דף ייח ככרס עיקר חלף חולר כי חליו ככפך ערישות מנעל חמק כרשו חרשו חו"כ מסק חיסור . חלן לך מוס גדול מזה ולפי"ז חיו חומר הייס כאל לחר שניה חסרה מן הכקר דערישה חסרה לנכות חליו חלון להסח מעלה גס ספק חסור מהיה דלון לך מוס גדול מוס משום הקריטה לא לפתחך . וכן כי רש"י להדיא כניחוס דף עיר עייכ דכל דלחחוק כיי ספק ערישה חסור משום הקריטה לא לפתחך . וזה כוונת הרמב"ם כל עולד עס ערישות חיוו רישוחה דפסול או דרוסה חסור מהיה משום הקריטה לפתחך . חלף דסקויה מסוגי"ח דרוב לא מיושב . דסס חין רישוחה . חלל עכיש גוף חרין מראה כפן ומיושב היטב הרמב"ם והנהרה לפטור כחתי"ח יי"ד ר' עמו וישלח מעלה מעלה . ויכרסה הי כחות נששו ונפס ירדו הדו"ס :

הק' מעט שיק מברעוהווע :

תשובה פד

הנה כפי תפלת ישראל על משינת ריש פיו דברכות כי דתי דעל חין חלפיו מוטל קידושין מברכין כפי"ז חלל חס כיו"ל ין עס כליס כרופים . מברך כפיש . מדחול חוריתא דין דומת פס כפישל ועבר חוריתא דנהמא . ולפי"ז דרו לא חמק כחכשל חל חוריתא דין דלס עומד זמן מרובס חור טוב למלא יין של חירות כפדין סכר . ונף סכרר הוא חידוס כפיש . וגם לא חרתי וכל שמתי סכרין כן . לכך על וייטוק סקרין כפישלן כפריכו כן . כתי דסס חותמה דדוקא חס חלל ככף מברכין חלוי כפיש"א לא סכרתי ולא חרע מה סכרתי יכ חלל . חס סכר חלוי מן כפלי . או חללו ככף . וכתי חל לבי לקור חרר דין זה : הנה גוף חרין של יין מוטל קיולי כפיש חיה סיי רייב וסיי לייב וסיי חיה חלס כפוסה ספקה דמברכין עליו כפיש"א חיש דכפי חיה סלוגתה כה . חכרע לפסוק דמברכין עליו כפיש"א . ורלוי כפיש"א חיי כפיש"א כי שמה על כפי למה כפיש"א כן דברי חלורו ודחון סימן רייח וכו'לכך כפי רייב דיש סלוגתה חיי מברכין כפיש"א או כפיש"א ופקך כפי כהרמב"ם דמברכין סכרל . דעל כלל חס חמר סכרל ילא . וכן חלורו ודחון דלוי מסופקין חוז כקוד חון ותיח יקלף חורן

אחר . וספק ד
לפעניד אל
ד
סין דכמתה
דפי כיוול כפי
פלו כפיש"א .
עס כפיש"א כ
דלכך קכשו לי
לא כחכסה ללא
דבר של עס
חריה חס פס
לא גרי . וסוי
דקיל כפי רייב
לא קסה דחס
אלל עיש ספק
לי חחוקה קמ
וככפ שמפתחה
לי ליכע קשימ
קודם כיוול ה
למח חסמה :

ועוד נראה ו
דמיו
מוס למוד דין
פלמו חיי שרי
ומפסודו פי מי
ספי פי כפיש
כפיש"א . ולי
עס מיש ליכע
מעול סיל ככ
סכרל מלשן
עוק סכר אל
מקל מוסרוש
הוא גרישוחה
חוק מלור . ו
כיוט כפלו .
ולכיש לא מקרי
דע יין מוטל
כיוט שלכס . ו
חלף חליל דר
דמברכין על כ
שליו מודו דלא
כולו חלילין .

ובפרש שלי
כו
דף ליח עייכ ד
סכרל דחסו ו
כחמה לגרישו
לפין יין מנה
דסו חין . הרי
ולמה לא יכר

אבל כל זה
לפין
תפלת ישראל
חוריתא דנהמ
לפקס על זה
דנהמא כחבור
גריס ככופי . ו
חיילא קרו ח
היינו שספרוס
משליכ כיד .
כרית חלילין
כריס סיי רייב
כשכר כשמה
כמוכ דכס ופל
כפיש"א . ומכ
ספקין עס

אורו . וספק דמסקו יבדך שכל איכ גום כיון מטשל אוי ליי ספקו לנדך עליו שכל סייס :

ולפעניד אכסר לטיכ דלני כיראל חסילו אם ימלא דעתה סלומרי דמל יין מטשל מנדך שכל . ודלוי אם כירך כספיג ילא כיון דנאמת הוא פרי הנסן . אלא דסבוכריס דמנדך שכל סיל דעי כישול כשתה לגרשותא . ולין לו חשיבות טולי האי . דינדך עליו כספיג . מכל נקוט אם נדך כספיג כירל ודלוי דלא . וכי אש כשונות פריס מלירות . וכסרס כיון דלמריק כריס כירל מנדכיין לנדך קבטו ליי כרכה כסיי פלמו משוס דקפיד ומשתח . ומוס המפלס לא כשתה לאחר כישול . ובפרס לני מייס המניח רש סי ריו לקולא דבר שלח עמרה פרי . או עטיו עיקר הכרי דקיל דמנדך כספיג . אכייס אם ספס וכנדך כספיג ילא דחא הוא כנאמת פרי כסן . וכי לא גרס . וכי דספר איך שם הקקס פיו כסי ריו כסי ח' מהא דקיל כסי ריב כסי כ' דלס מסוסק כנוכר ינדך כספיג . ולספיד לא קס דהתם הוא כחוקת קקת דמסיקרא ח' מנדכיין עליו כספיג אלא שיש ספק אם ילא כחוקת ח' . ולנדך למריק לפני כרכה מוקמיין ליי לחוקת קמייתא . אכל לפולס כריסכד ילא ח' אם כירך כספיג . וכסב שמשתחא לפלס סה אי חוקת קקת מקרי חוקת . וכוס דנלה ליי לטכ קוקית פריס מלירות דכיון מבוטל הוא לביסוך . דוודלוי קודם כישול ח' כרכמו כספיג . אלא לאחר כישול יס כ' קת למלא כשתה לגרישות . ולנדך ספק כבי דמוקמיין ליי כחוקת לנדך כנדך כספיג :

עליו כספיג . חסינ דוודלוי כשתה כחומי . מיט למריין דספן סייקי כשהו לרשאל וסודר לת כספל :

וכן משתחא ורין וספן כיל ספוסן אומו לרשאל דרטי לנדך כנון ורין עיקר וסודר לת כספל . ומכילר שם ספי יג ולגו כמסונן דכס גיכ כילר כרכמו כספיג חסינ דמריס דשתה ספס הלגו . ומרלה הלגו . מיט הוא סייקי ומנדך פל סייקי וסופר לת כספל . ולא דמי למלו דספק שם כספי ד' כרימיל דספולודריל אף דכטיס ספק לנדך כספיג . אכייס יס מחמירין . וספק דיש לנדך עליו שכל שאר התם דשתה לגמרי . ומסיקרא ח' כל אחר גות כספי . וכסבו כחמך . וגם ספמו כשתה קת . ומכל אלו כספמיס כדלס לפסיד אם כיון כרוכ יותר מהסודס כליס וזוקפר . ועסמו יין ודלוי מנדכיין עליו כספיג דמסיקרא כן כנלה ל :

תשובה פיה

כשוכיית חוספ יס כ' ח' קת שנת תרליו לפי :

דחייס וכסלוס וכל טוב לתמידו כריני המוטל כסיט מויה דוד כירלויטס כיי מורישוס :

מכתבך קבלתי כפתו וכומנו ואשר שאלתי אם מנדכיין כרכה אמרונו פל קאפס כיון שרעילן לשמותו מטס מטס וסוכין מתחלת השתי עד סופו יותר משעור שמיות רביעית וכוונתם כספי מהי כרכות הלכה יב ספק דעל פחות מרביעית אינו מנדך כרכה אמרונו . והכאל דכרי המלי' כספי מהלכות כרכות הלכה יב שסכספק כוס . וכן כי המריס חריב כספי חוס' ויהיכ כמס' יומל דלא מנדכיין כשותה כן . וככל כריב יוסף . הכיל כספי ח' כתי ככוסה דלחילו אם כרימין אומו להכניס כטלה דפתו ולין לנדך לחריב כרכה אמרונו . ולזה תמוס כשיך שרלית כסודך כסיי שנדכתי כריס אמרונו אחר שתיי שוולרלטן קאפס אחר הכיליה פכיל :

והנה כל הדברים האלו מובאים היס כנאמת ח' ריב ספי' יב אם לנדך אמרו או לא וכספיית שם תמה ח' סיד לומר דאף אם כרימו אומו להכניס קת סיכא כטלה דפתו שפל כל דבר שדמס כספי ממו . יכ' קאפס ח' מייס . כל דבר ככרי רביעית ודלוי לנדך לנדך אמרו . ואכסר שסס מיירי כסומין הקאפס כלא לוקפר ולין כוונתם רק לפלס המחל וכו' . אכל אם כהנה חרס משתיית רביעית משק : אי אכסר לומר דלא ינדך אמרו . וכי כהכ שם כספיית דאכסר דמס כטורקיא שתיס אומו כחמימות רב דוקא . משלחי אליו . אם כשפת התלה הוא חס לכסוף נתמט חמימתו עד כשתיס לרביעית אמרונו אכסר לשמותו כספס אמת . וכן רלתי כספי מן הגלוח כפל חמיס ולי לנדך אחר הקאפס וכן רלתי כס' וכיון יהול שכן כהג גום הגלוח כפל אמר' ח' . אלא שם נאמר שחמיס טייס לכסוף כרי רביעית לכלי אחר שילעק והמותר בתם כדך השותן קאפס . וכן ח' מיה . וכמו שהסכימו אמרונו הליו . וכן רלתי כעת כס' ערוך לנד כמס' כרימות דק יי :

אמנם כל הכיל לריבין אם ח'ין לוקרין הזוקפר לפס . אכל ח'י מיה מלו ליקת לוקפר לנדך ח'י ואכילו אם מספיקין כשתיית הקאפס . כהייס גום או מהזוקפר המונחה כפי . ולין פוסקין מליבות . וכנאמת דום מועיל דוקא לריי ככרימות דק יי כפי דמנדכיין ככריס אם לא הפסיק כתייס . אלא ששה כנלישמו דסיל לרימ דמנדכיין אכל לנדך כדלס דפלינו גום עיי וסיל וכ' . ועייין כסי' ערוך לנדך שם . ומכל מקום ח'ין הדבר מוכרס דכספיג דייל דסיכ לא פלינו רבנן על רימ אלא ככילת פרס . אכל לפנין שתיית רביעית כסי' הרמכיס דלענין משקין ח'ין מנדך יס לומר דכייס סיל סיכא דלא הפסיק כתייס מנדכיין ח'יליו יותר מכדי שיעור רביעית סיכא דלא שסה ככרי חכילת פרס . וכנון דכרי הרמכיס דספק דממשק כסי' עלה יסיה מתחילת השתי ועד סוף יותר משיעור שתיית רביעית כמיס כנמה דוכתי . וכסיי מהלכות תרומות . והרלכיד ור"י קורקוס שם פלפו כוס' ואי תמה כרי אמריין כשנת דק עיי גבי יין וגי דס כילות דממלאך כריעית כוולו ח' יקוס יטמוד על כית . ולנדך גום עתה לא גרס ממנה וכו' ככסר . ואיכ לפנין לנדך נתי נימל הכי כרי ח' יקוס וס' הדרוך ככרי חכילת פרס . איכ ח'יליו כוונס כקוס כמי יסח דיו ח'י . כמו דמשתחא מהסח אף שערין לא נקוס ודלוי דהתוספת ככרימין דק די עיל דיה ומיין וכו' . מוסלו על נוך דרין . מכל מקום כדלס מדכריס דלס ככר נודע שרס טתח הוא . ככרס דלוריייתא ח' . דחשביין ומשעיין ליי ככלו ח' קקס . ואיכ דכרי הרמכיס ליי :

וגיל לומר דפל ככרס אמת ח'יליו ואי ח'י קרוס ח'י כרת ע' ואל מנדכיין לא מלקות ואל כרת ח'יג דמריין כעלמא דכרי ככל מכה ככרס ח'י דמלורייתא . מכל מקום דבר שרדך כיון כל יתן שלח כשתה אינו אלא חיסור ולנדך לענין טומאה ח'ין נישת כה

ועוד כרלס דנלחי ח'יס דכרי מקור הפלוגתא כהוא משוס דכסיי דתרומות אמריין דלוי תורמין יין מבוטל פל אינו מבוטל מהו למדו דיון מבוטל גרס מלימו מבוטל . אמנם בתרומות סייא פלינו אי שרי לגל דתיק סיל דלוי רשאי לכסלו מפסי שממספו ומסורו סיי מה שמתמט . וריי כוכר דמותר לכסל משוס דמתיקיס קסי פיי הכישול . ואיכ כרלס דליכיס אינו משתנה לגרישות סיי הכישול . וליכיס המשיות שלא יסתרו יס מירויס . ועייין כריס שם מייס ליכיס כשחריס . ומייס סלומריס דמנדכיין שכל פל יין מבוטל סיל כשמשנה דסיי דתרומות דסיי הכישול כפת' . וכנאמת לט כרלס הלגון מקת מפורס . ששתה לגרישות סיי הכישול אינו מנון ככרי אלו רלוק כחוס כהוא טוכ רפס יותר : אכל הלגון מקת מפורס . כרלס משוס כהוא טוכ כיתר סיי הכישול . ח' כהו גרישותו פלו . ואכסר חוס עייך דוקא כיימות שלס סבי כלחיס חוק מלו . ואכילת למינד דסיי הכישול ח'י החזוק לגרישותא . אכל כיימות פלו . יס לומר דכדחוק שמתחוק סיי כישול הוא מפלה . ולכייס לא מקרי כשתה לגרישותא . ואיכ ייל דמשוס ח' סתם השיס דפל יין מבוטל מנדך כספיג . משוס דכרי סייס . דחא אכסר דאף כיימות שלס קלס ככריס וסייפתו דמנדכיין פל המבוטל כספיג . ואף חכיל דיימות שלס הלכה ככר ח'י . והספומיס כשיימו . דמנדכיין פל המבוטל שכל . מכל מקום כיימות פלו . אכסר דיימות פלו מודו ללא ח'י הכיורי לגרישותא . וכיון דלחכ סייס . ככל החורה כולה אולייין כתי סייס . ואיכ ח'י לפנין כרכה . וכסר ככריס כסי' לנדך כספיג :

ובפרט שחן ח'י מנין למה יקרא ח'י עיינו כרי יין מבוטל לא כשתה כל כפלו . וח'ין ח'י עייין שלכות דמריין ככרכות דק ליי סייב דכומי וככרתי כוולו דשתה לגרישותא מנדכיין פלין שכל דהתם כספס כשתה סיי דכר אחר . וספס אחר ככלס כו שלא כשתה לגרישותא : ולנדך אמריין דמנדך פל כספס כככלס כו . אכל לפנין יין מבוטל . ח'יליו ח'י כשתה לגרישותא . ח'יני מנדך כיון דהוא יין . כרי גום פל יין גרוס . כל סקסמו פליו מנדכיין עליו כספיג . ולמה לא ינדכו פל יין מבוטל כספיג . ולנדך ככריס כסר השרס לנדך פל יין מבוטל כספיג :

אבל לא ח'ס ח'י כישו כמו כסי' אינו כחשונות . ועתה כנול לפנין כרין כיון המבוטל פס טרוסי כליס וזוקפר ש' כסי' כפלת ישראל כריל כיון דשתה כוולר מליין ח'י ליי כפת כשתה מורייתא דהמא . כייכ ח'ין רלוי לנדך עליו כספיג . וככר כרלס שם לכספס פל ח' . דכרי ח'יליו כלח' ח'ס ח'ין כו כית או לריך תורייתא דכמא כמנואר סיי קסי . וכיון כשתחא יס כו שיעור רביעית ולא גרס מכתי . וכלח'יס ח'ירושלמי המנוח כחוס' כרכות דק ליי סייב דייס חכיל קרו וחס' ח'ין לו תורייתא דהמא כסס ח'ין כפרכוס קיימות . ח'ייני שפרכוס כחמטו וכימותו ולנדך נתפלס מהס תורת לח' . מחלכי כיד כוי דמותא דין כשתה סיי סערוס כליס ח'י לפנין כרכות אולייין כתי עיקר ואלייין כתי כספס וכתי כרוכ . כמנואר כריס סיי ריב' . דלס כמנדכיין ככר אולייין כתי רוב . וכוודלוי עייי כסר כשתה כמרה פלו . וכן כיון קהדיטין דכריס שסימו כמוכו דכס ופלין : אמריין כירושלמי וכן ספק כסייס שם דמנדכיין כספיג . ומשתחא סיי דכס כשתה כמרה פלו . וכן לפנין שנת יס סקקיין שם כספי' די דלס כותה סיי ח'יררות לרשאל דמנדכיין